

บทที่ 2

แนวคิดในนวนิยายของ ก.สุรางคนางค์

แนวคิด (Theme) หรืออาจเรียกว่า สารัตถะ หรือ แก่นเรื่องเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของนวนิยาย หมายถึงสาระหรือข้อคิดสำคัญของเรื่องที่ยูเขียนต้องการเสนอ การศึกษาแนวคิดจากนวนิยายทำให้เข้าใจถึงชีวิตทัศน์และโลกทัศน์* ของยูเขียนที่ส่งผ่านถึงผู้อ่าน แนวคิดของเรื่องจะปรากฏขึ้นอย่างสม่ำเสมอในขณะที่เรื่องดำเนินไป ซึ่งอาจพิจารณาได้จาก ชื่อเรื่อง บทสนทนาของตัวละคร และบทบรรยายของยูเขียนเอง¹ ฯลฯ หรืออีกนัยหนึ่ง แนวคิดเป็นแกนหลักที่เชื่อมโยงเรื่องเข้าด้วยกัน และมีอิทธิพลต่อการกำหนดลักษณะของโครงเรื่องตัวละคร และรายละเอียดต่าง ๆ ภายในเรื่อง² รวมความแล้วเราสามารถทราบแนวคิดได้ก็ต่อเมื่อได้อ่านนวนิยายเรื่องนั้นจบลง

---

*ชีวิตทัศน์ หมายถึงทัศนะของยูแต่งที่มีต่อการดำเนินชีวิต ส่วนโลกทัศน์ หมายถึงทัศนะของยูแต่งที่มีต่อความเป็นไปของโลก

¹ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, แนะแนวทางการศึกษาวิชาวรรณคดี (กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตการพิมพ์, 2518), หน้า 38.

²นาสิกา มงคลคำนวณเชตต์, "เรื่องสั้นไทยประเภทมุ่งเสนอแนวคิด ระหว่าง พ.ศ. 2475 - 2488" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 36.

แนวคิดในนวนิยายของ ก.สุรางคนางค์ แบ่งได้เป็น 5 ประเด็น คือ

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความรัก
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองและการแต่งงาน
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับหลักการในการดำเนินชีวิต
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับความรัก

นวนิยายของ ก.สุรางคนางค์ ทุกเรื่องมีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก แต่การเน้นถึงความสำคัญของความรักนั้นอาจมีน้ำหนักไม่เท่ากันในแต่ละเรื่อง หรือให้รายละเอียดที่แตกต่างกันไปตามแนวของเรื่อง เป็นที่น่าสังเกตว่า นวนิยายของ ก.สุรางคนางค์ ในช่วงแรกนั้น ไม่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรักโดยตรง แต่มักเน้นที่แนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงหรือปัญหาครอบครัวมากกว่า เมื่อ ก.สุรางคนางค์หันมาเขียนนวนิยายประเภทหาญอย่างจริงจัง ประเด็นของความรักจึงกลายเป็นแนวคิดสำคัญในนวนิยายของเธอ

ก.สุรางคนางค์ เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรักใน 2 ลักษณะ คือ

- 2.1.1 ความสำคัญของความรัก
- 2.1.2 อุปสรรคของความรัก

2.1.1 ความสำคัญของความรัก คำว่า "รัก" มีความหมายหลายอย่างแล้วแต่การตีความของแต่ละบุคคล ข้อสำคัญคือพฤติกรรมของผู้มีความรักที่แสดงออกมามักบ่งบอกถึงความหมายและคุณลักษณะของความรัก ก.สุรางคนางค์ เสนอความสำคัญของความรักไว้หลายลักษณะ คือ

- 2.1.1.1 ความรักที่แท้จริงคือความซื่อสัตย์
- 2.1.1.2 ความรักที่แท้จริงคือการเสียสละ
- 2.1.1.3 ความรักมีอำนาจเปลี่ยนแปลงทัศนคติและอุปนิสัยของคนได้
- 2.1.1.4 ความรักมีความสำคัญน้อยกว่าการทำงาน

2.1.1.1 ความรักที่แท้จริงคือความซื่อสัตย์ ความรักที่,
 แท้จริงคือความซื่อสัตย์ เป็นนิยามของความรักที่ ก. สุรางคนางค์ เสนอไว้ใน
 เรื่อง ปัทมา วรารักษ์ (2499 - 2500) และ ปราสาทรัก (2504 - 2505)
 นวนิยายทั้งสองเรื่องนี้แสดงให้เห็นความรักระหว่างคู่พระคู่นางที่ท่องอาศัยกาลเวลา
 พิสูจน์ว่าทั้งสองฝ่ายต่างมีความซื่อสัตย์ต่อกัน ในเรื่อง ปัทมา วรารักษ์ ตัวละครเอก
 นั้นกันแล้ว แต่ยังไม่แต่งงาน เพราะทั้งคู่รอคอยความรักที่ถึงพร้อมด้วยเงื่อนไข
 ทั้งภายนอกและภายใน เงื่อนไขภายนอกหมายถึงการทำงานสร้างหลักฐานและชื่อเสียง
 ของตัวละครเอกฝ่ายหญิง (อาชีพนักหนังสือพิมพ์) รวมทั้งการทำความคิดเพื่อทำให้
 ครอบครัวของคู่หมั้นยอมรับเธอเป็นสะใภ้ และญาติผู้ใหญ่ของเธอเองยอมรับเธอเข้าใน
 วงศ์ตระกูล ส่วนเงื่อนไขภายในอยู่ที่ตัวละครเอกฝ่ายชายที่มีความซื่อสัตย์จริงจัง
 ต่อคนรักเพียงคนเดียว เขาได้พิสูจน์ให้เห็นว่าเขาเป็นคนที่รักเดียวใจเดียว ไม่ได้ให้
 ความสนใจหญิงอื่นที่เข้ามาหัวพันค้ำยันมากไปกว่าคนรู้จักกันตามธรรมดา ในเรื่อง
ปราสาทรัก ก. สุรางคนางค์ แสดงให้เห็นความซื่อสัตย์ของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่มี
 ต่อตัวละครเอกฝ่ายชาย แม้จะผิดหวังชอกช้ำที่เธอแต่งงานไปกับหญิงอื่น เธอก็ยังคง
 ยึดมั่นในความรักเดิมโดยไม่สนใจชายอื่นที่มาหลงรัก จนกระทั่งตัวละครเอกฝ่ายชาย
 พันหันชะแล้ว ความรักจึงสมหวัง นวนิยายเรื่องนี้ผู้เขียนจงใจให้ตัวละครเอกฝ่าย
 ชายหย่าขาดจากภรรยา หวนกลับมาหาตัวละครเอกฝ่ายหญิงอีกครั้ง การหาทาง
 ออกง่าย ๆ ในตอนจบเรื่องเช่นนี้ทำให้น้ำหนักในการเสนอแนวคิดค่อยลงไป ความ
 สมหวังของตัวละครเอกฝ่ายหญิงจึงเป็นเรื่องของโชคหรือความบังเอิญมากกว่าที่จะ
 เป็นเรื่องของความซื่อสัตย์ต่อความรักของเธอที่ผู้เขียนปูพื้นฐานเอาไว้แต่แรก

ทั้ง ปัทมา วรารักษ์ และ ปราสาทรัก ไม่ใช่นวนิยายเรื่องเด่นของ ก. สุรางคนางค์
 นวนิยายทั้งสองเรื่องเป็นตอนต่อของนวนิยายในภาคแรก (ปัทมา วรารักษ์ ต่อจาก
แรงอธิษฐาน และ ปราสาทรัก ต่อจาก ปราสาททราย) ความเข้มข้นของเนื้อเรื่องมีอยู่
 ในนวนิยายภาคแรก จนดูเหมือนว่านวนิยายในตอนต่อมาซึ่งเป็นภาคสมบูรณ์นั้นเป็นการ
 ยืดเรื่อง ทำให้เนื้อเรื่องบางบทเขียนเยิ่นเย้อเกินไป อีกประการหนึ่งเป็นเพราะนวนิยาย

แต่ละเรื่องไม่มีกลวิธีที่ดีในการนำเสนอแนวคิด ในเรื่อง ปัทมา วรารักษ์ ผู้เขียนสนใจต่อการควบคุมคลิกของตัวละครมากกว่าการเสนอแนวคิด ทำให้แนวคิดของเรื่องค่อยลงไป ส่วน ปราสาทรัก มีข้อบกพร่องในการวางโครงเรื่อง (โดยเฉพาะการจัดการให้ตัวละครเอกได้แต่งงานกันในตอนท้าย ดังกล่าวแล้ว) ทำให้แนวคิดของเรื่องไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

2.1.1.2 ความรักที่แท้จริงคือความเสียสละ

ก. สุรางคนางค์ พยายามเสนอแนวคิดที่ไม่ได้เกี่ยวกับความรักระหว่างชายหญิงบ้างเหมือนกัน เช่นในเรื่อง คนรักของข้าพเจ้า (2498) ซึ่งเป็นนวนิยายขนาดสั้น มีโครงสร้างแบบเรื่องซ้อนเรื่อง ผู้เขียนให้ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องเล่าถึงชีวิตรักในอดีตของตนให้เพื่อนร่วมงานรุ่นน้องฟัง เพื่อเป็นการเตือนใจเพื่อนผู้นั้นที่ผิดหวังจากความรักครั้งแรก ตัวละครเอกได้เปรียบเทียบกับผู้หญิงที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของเขาทีละคนเหมือนการจุกเทียนไขทีละเล่ม เทียนไขเล่มสุดท้าย ซึ่งหมายถึงคนรักคนสุดท้ายของเขาได้แก่ลูกสาว ซึ่งเกิดมาแล้วทำให้ผู้เป็นพ่อสำนึกผิด และเลิกประพฤติก้าวเป็นชายหนุ่มที่มีความรักอย่างทุ่มเพื่อโยกโยกเค็ดชาก

จุดมุ่งหมายของนวนิยายเรื่องนี้ต้องการเสนอแนวคิดที่ว่า ความรักอาจเกิดขึ้นได้หลายครั้ง แต่ความรักที่แท้จริงหมายถึงความรักความผูกพันระหว่างบุคคลในครอบครัว โดยเฉพาะเรื่อง คนรักของข้าพเจ้า เน้นที่ความรักของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ซึ่งเป็นความรักที่ลึกล้ำประกอบด้วยความเสียสละและความรับผิดชอบ

2.1.1.3 ความรักมีอำนาจ เปลี่ยนแปลงทัศนคติและอุปนิสัยของคนได้

ก. สุรางคนางค์ เสนอแนวคิดนี้ในเรื่อง รักประกาศิต (2509) ผู้อ่านสามารถทราบแนวคิดของเรื่องได้จากชื่อเรื่อง จากการบรรยาย และบทสนทนาที่ไต่ถามเรื่อง ผู้เขียนพยายามเน้นให้เห็นอำนาจแห่งความรัก หรือประกาศิตแห่งรักไว้หลายแห่งด้วยกัน เป็นสั้นว่า "รายนี้เห็นจะต้องเรียกว่า รักประกาศิตคือคนเราเมื่อเกิดความรัก รักบงการให้ทำทุกอย่างได้"

โดยเฉพาะรายนี้ พยายามทำงานให้ดีที่สุดให้ทุกชนิด เพราะรู้ว่าผู้ชายรักงาน"¹

ก. สุธรางคนางค์ เสนอเรื่อง รักประกาศิต ในทำนองที่คล้ายคลึงกับเรื่อง คอกฟ้า โดยการเน้นให้เห็นอำนาจของความรักที่สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และอุปนิสัยของคนได้ ในเรื่อง คอกฟ้า ความรักสามารถทำลายช่องว่างระหว่างชนชั้น ส่วนในเรื่อง รักประกาศิต ความรักทำให้คนไม่ย่อท้อกับงานหนัก เช่นทำให้ผู้หญิงตัวเล็ก ๆ สามารถทำงานหนักไครวกับผู้ชายคนหนึ่ง หรือทำให้ผู้ชายที่แข็งแกร่งกลายเป็นคนอ่อนโยน เมื่อเขามีความรัก

นอกจากบทสนทนาที่บอกแนวคิดของเรื่องอย่างตรงไปตรงมาแล้ว ผู้เขียนยังใช้กลวิธีในการสร้างตัวละครให้เด่น มีลักษณะพิเศษ รวมทั้งการดำเนินเรื่องแบบชายหญิงหญิงงอน ในการพิสูจน์แนวคิดของเรื่องให้เห็นเด่นชัด

2.1.1.4 ความรักมีความสำคัญน้อยกว่าการทำงาน

ก. สุธรางคนางค์ ชี้แนะให้ผู้ที่ผิดหวังจากความรัก หันมาสนใจการทำงาน เพื่อทำให้ชีวิตของตนมีค่าขึ้น เป็นการเสนอความคิดว่าความรักมีความสำคัญน้อยกว่าการทำงาน เช่นในเรื่อง นี้แหละรัก (2502) ซึ่งเป็นนวนิยายที่สะท้อนให้เห็นความรักในลักษณะต่าง ๆ กัน มีทั้งความรักเพราะหลงในรูปสมบัติ (เช่นความรักของพลที่มีต่อ นลินี) ความรักเพราะหวังผลประโยชน์ (เช่นความรักของนลินีที่มีต่อกรมล) และความรักที่ไม่หวังผลประโยชน์ (เช่นความรักที่อนุรัตน์ที่มีต่อกรมล) แต่ความสำคัญเกี่ยวกับความรักที่ ก. สุธรางคนางค์ ต้องการเสนอต่อผู้อ่าน ไม่ใช่ความรักระหว่างบุคคลหรือความรักระหว่างชายหญิง ผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าความรักระหว่างชายหญิงเป็นความรักที่สร้างความเจ็บปวด และความผิดหวังในกรณีนี้ที่คู่รักไม่อาจแต่งงานกันได้ เพราะมีอุปสรรค ความผิดหวังอันเนื่องมาจากความรักอาจทำให้คนเราท้อแท้ หมก อาลัยตายอยาก ไม่เห็นชีวิตของเรายังมีค่า ก. สุธรางคนางค์ ต้องการเตือนสติผู้ที่ผิดหวังจากความรักให้รู้จักทำให้ชีวิตมีคุณค่าด้วยการทำงาน คัง เช่นตัวละครเอก

¹ก. สุธรางคนางค์ (นามแฝง), รักประกาศิต (พระนคร : บำรุงสาส์น, 2511), 2:64.

ฝ่ายหญิงในเรื่องที่สูญเสียคนรักให้กับหญิงอื่นที่ร่ำรวยกว่า เธอเสียใจอยู่นานแถมจะหันหลังให้กับอาชีพนักแสดง แต่มีผู้ที่เพื่อนสนิทและให้กำลังใจจนกระทั่งเธอกลับมาทำงานอีก และได้รับตุ๊กตาทองอันเป็นเครื่องหมายแห่งเกียรติยศและความสำเร็จในงานอาชีพของเธอ เหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้กรมลตระหนักว่าชีวิตของเธอต้องการการท่างานมากกว่าการมีความรัก วิถีชีวิตของกรมลตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องนี้คล้ายคลึงกับชื่นชม ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง ปราสาททราย ที่ผิดหวังจากความรัก แล้วหาทางออกโดยการท่างานสร้างชื่อเสียงจากการเป็นนักเขียน

การนำเสนอแนวคิดในเรื่อง นี้แหละรัก ผู้เขียนใช้กลวิธีสร้างภาพตัวละครเปรียบเทียบระหว่างกรมล ซึ่งเป็นตัวแทนของความรัก และนลินีซึ่งเป็นตัวแทนของความไม่สูงทะเยอทะยาน ลักษณะเด่นของเรื่องนี้อยู่ที่การผูกโยงเรื่องให้เป็นเรื่องราวของคาราภาพยนตร์และบุคคลในวงการบันเทิง ก. สร้างคนางค์สะท้อนภาพของบุคคลเหล่านี้ได้ชัดเจน ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพการแข่งขันชิงดีชิงเด่นอิทธิพลของธุรกิจการพิมพ์ การชุบฉิมค้นหาเมื่อการตกเป็นข่าว ความสนใจของชาวบ้านที่มีต่อคารา ตลอดจนความไม่ฝันของเด็กสาวใจแตกที่อยากจะเป็นคารา ฯลฯ เป็นที่น่าสนใจเกวาคความนิยมยกย่องของคาราภาพยนตร์ของไทย มีลักษณะกำลังกันระหว่างความชื่นชมและการดูหมิ่น กล่าวคือชื่นชมในความสวยงามและบทบาทความสามารถของเขา พร้อมกับดูหมิ่นเหยียดหยามว่าเขามีอาชีพแต่นินว่ากิน ซึ่งขัดต่อค่านิยมดั้งเดิมที่ศึกษามาในลักษณะนิสัยของคนไทย

2.1.2 อุปสรรคของความรัก ก. สร้างคนางค์ เสนออุปสรรคของความรักไว้เพียงประการเดียวคือความแตกต่างทางฐานะและศักดิ์ฐานะซึ่งมีความขัดแย้งสำคัญประการหนึ่งสำหรับโครงเรื่องนวนิยายพาฝัน นวนิยายที่มีแนวคิดในลักษณะนี้ได้แก่ คอกฟ้า (2496) และ เขมรินทร์-อินทรี (2502)

ในเรื่อง คอกฟ้า ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นสามัญชนแต่อาจเฝ้าอมมารักกับตัวละครเอกฝ่ายหญิง ซึ่งเป็นหม่อมราชวงศ์ผู้สูงศักดิ์ ความแตกต่างทางฐานะและศักดิ์ฐานะแม้จะเป็นอุปสรรคขัดขวาง แต่ก็ไม่ได้มีอำนาจเหนือกว่าความรัก ซึ่งสามารถมันกาลให้ผู้ที่ตกอยู่ในความรักทำอะไรได้ตามความพอใจและแรงปรารถนา หม่อมราชวงศ์แสงระวีผู้เยอหยิ่งจองหอง วางตัวสูงเสมอคอกฟ้า ยอมลดทิวลงมาแต่งงานอยู่กับโคมเพระ าะความรักเพียงอย่างเดียวทำให้เธอสามารถปรับตัวให้

เข้ากับสภาพความเป็นอยู่แบบสามัญชน เป็นค้นว่า ทำงานบ้าน เตรียมอาหาร และ
 ประณินบีลีสามีเพียงแม่บ้านทั่วไป ในนวนิยายเรื่องนี้ ก.สุรางคนางค์ ใช้กลวิธีสร้าง
 ตัวละครให้โดดเด่น เน้นลักษณะนิสัยพิเศษ (ในเรื่องของความหยิ่งทะนงตน) ของตัว
 ละคร และสร้างปมขัดแย้งทางชนชั้นระหว่างตัวละครเพื่อนำไปสู่การพิสูจน์แนวคิดของ
 เรื่อง

ในเรื่อง เขมรินทร์-อินทรา มีลักษณะของความขัดแย้งที่ซับซ้อนยิ่งกว่าใน
 เรื่อง คอกฟ้า เพราะอุปสรรคความรักระหว่างตัวละครเอกทั้งสองฝ่ายมีทั้งทาง
 เชื้อชาติและภาษา นอกเหนือจากศักดิ์ศรีตระกูลที่แตกต่างกัน เขมรินทร์เป็นเจ้าชาย
 เขมร และอินทราเป็นหญิงสาวชาวไทย ทั้งสองมีความรักที่จริงใจต่อกัน แม้จะเป็น
 เพียงรักแรกพบ ความรักทำให้อินทราสู้อุตสาหณ์ชายไทยที่คิผู้มุ่งหวังในตัวเธอถึง
 2 คน มาทำงานในประเทศกัมพูชาสถานที่ที่เธอได้พบชายในฝันเป็นครั้งแรก เธอพบ
 ความจริงอีกข้อหนึ่งว่า เขมรินทร์เป็นบุคคลของห้ามเพราะมีคู่นั้นอยู่ก่อนแล้ว อีกทั้ง
 ปัญหาเรื่องไทยและกัมพูชาที่กำลังเป็นคูกรณีแย่งชิงเขาพระวิหารกัน ยิ่งทำให้ความ
 หวังเรื่องการแต่งงานระหว่างเขมรินทร์และอินทราอยู่ห่างออกไป ผู้เขียนแสดงให้
 เห็นความพยายามของคนทั้งสองในการต่อสู้ทุกวิถีทางเพื่อความรักและการได้อยู่รวม
 กัน ขณะที่ผู้อ่านรอคอยการตัดสินใจของตัวละครเอกอยู่นั้น ผู้เขียนได้แทรกเหตุการณ์
 ที่ทำให้ตัวละครเอกทั้งสองฝ่ายต้องเลือกเอาความกตัญญูต่อบุคคลใหญ่ก่อนความรัก การ
 ทิ้งท้ายปัญหาเช่นนี้ก่อให้เกิดความหวังที่ว่าตัวละครเอกอาจลงเอยกันได้ เท่า ๆ กับ
 ความเป็นไปไม่ได้ เพราะการป้อนฐานทั้งแก่คนเรื่องที่ผู้เขียนได้สร้างปมปัญหาไว้
 อย่างซับซ้อนมากมาย ความแตกต่างระหว่าง คอกฟ้า และ เขมรินทร์-อินทรา จึง
 อยู่ที่ความขัดแย้งในเรื่อง คอกฟ้า ได้คลี่คลายไปในทางที่ดี ในขณะที่ความขัดแย้ง
 ในเรื่อง เขมรินทร์-อินทรา มีหลายระคับและมีความซับซ้อน จนกระทั่งคลี่คลายไปได้
 เพียงบางส่วนเท่านั้น

นอกจากนี้ยังมีนวนิยายบางเรื่องที่ ก.สุรางคนางค์ เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ
 ความรักและความแตกต่างทางฐานะและศักดิ์ศรีตระกูล ในลักษณะแนวคิดย่อยของเรื่อง
 เช่นเรื่อง ปราสาททราย ในเรื่องนี้ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นหม่อมเจ้า ส่วนตัวละครเอก
 ฝ่ายหญิงเป็นหญิงสาวธรรมดา กำพร้าและยากจน แม้ของฝ่ายชายพยายามก็คกันไม่ให้
 ตัวละครเอกรักกัน ความแตกต่างทางฐานะและศักดิ์ศรีตระกูลจึงเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้

คนทั้งสองไม่ได้แต่งงานกันในตอนท้ายของเรื่อง

ในระยะต่อมา ก.สุรางคนางค์ เสนออุปสรรคของความรักในลักษณะที่แตกต่างออกไป คือ กล่าวถึงอุปสรรคด้านอาชีพและการศึกษาที่ทำให้ชายหญิงไม่อาจแต่งงานอยู่ร่วมกันได้ ก.สุรางคนางค์ เสนออุปสรรคความรักเช่นนี้ในลักษณะแนวคิดย่อยในเรื่อง หมอก็คพงส์ โดยการให้หมอก็คพงส์เลิกล้มความคิดที่จะรักและแต่งงานกับนพคุณเพราะเห็นว่าอาชีพหมอจะทำให้เขาไม่มีเวลาให้ครอบครัว ส่วนวรรณนิภา และ รุ่ง เพทราษ มีอุปสรรคทางด้านการศึกษาที่แตกต่างกันมาก วรรณนิภาจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ในขณะที่รุ่ง เพทราษ เป็นนักร้องเพลงลูกทุ่ง มีความรู้ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 อุปสรรคนี้ทำให้คนทั้งสองต้องแยกจากกัน โดยวรรณนิภาแต่งงานไปกับชายซึ่งมีระดับการศึกษาเท่าเทียมกับเธอ การหาทางออกของตัวละครแสดงให้เห็นว่า ก.สุรางคนางค์ มองเห็นความสำคัญของผู้ชายในฐานะที่เป็นผู้นำครอบครัว จำเป็นจะต้องมีสถานภาพที่สูงกว่าผู้หญิงโดยเฉพาะในด้านการศึกษา

กล่าวโดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับความรักที่ ก.สุรางคนางค์ เสนอไว้มีสองลักษณะ คือ ความสำคัญของความรักและอุปสรรคของความรัก ในเรื่องความสำคัญของความรัก ก.สุรางคนางค์ เสนอว่าความรักที่แท้จริงประกอบด้วยความสัมพันธ์ต่าง ๆ กัน เช่นกัน ความซื่อสัตย์ และความเสียสละ ความรักยังมีอำนาจสามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติและอุปนิสัยของคนได้ แต่ในบางครั้งความรักก็มีความสำคัญน้อยกว่าการทำงาน ในเรื่องอุปสรรคของความรัก ก.สุรางคนางค์ เสนอไว้เพียงประเด็นเดียว คือ ความแตกต่างทางฐานะและศักดิ์ตระกูล ต่อมาเธอได้แสดงให้เห็นว่าอาชีพและระดับการศึกษาที่แตกต่างกันอาจเป็นอุปสรรคต่อความรักได้

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองและการแต่งงาน

ก.สุรางคนางค์ เป็นนักเขียนที่ให้ความสำคัญกับปัญหาการเลือกคู่ครองและการแต่งงานเป็นอย่างมาก การเสนอทัศนะส่วนตัวของเธอมักออกมาในทำนองที่ว่า เรื่องคู่ครองและการแต่งงานเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยการพิจารณาไตร่ตรองที่รอบคอบ สุขุม เพราะการมีชีวิตคู่กันเป็นเรื่องของความสุสและความทุกข์ได้เท่า ๆ กัน ในช่วงแรก ก.สุรางคนางค์ ค่อนข้างเห็นด้วยกับลักษณะที่เสรีในการเลือกคู่สมรส แต่เมื่ออายุมากขึ้น เธอเริ่มมองปัญหาเหล่านี้ด้วยสายสายของผู้ใหญ่ที่มีความกังวลห่วงใย

คนรุ่นหลัง และพยายามแจกแจงปัญหาเหล่านี้ออกมาในลักษณะต่าง ๆ กัน คือ

2.2.1 การเลือกคู่ครอง

2.2.2 การแต่งงาน : ความรักหรือเหตุผล

2.2.3 ฉานไฟเก่า : หนามยอกอกของคุณสมรส

2.2.1 การเลือกคู่ครอง ในทัศนะของ ก.สุรางคนางค์ การเลือกคู่ครองควรเป็นไปตามความสมัครใจ ระหว่างชายหญิงคู่สมรสและความเห็นชอบของผู้ใหญ่ ผู้เขียนเสนอแนวคิดนี้ไว้ 3 ทาง คือ

2.2.1.1 การคัดค้านการคลุมถุงชน

2.2.1.2 การเลือกคู่ครองตามความพอใจของตนเอง

2.2.1.3 การเลือกคู่ครองตามความเห็นชอบของผู้ใหญ่

2.2.1.1 การคัดค้านการคลุมถุงชน แนวคิดที่คัดค้านการคลุมถุงชน เป็นแนวคิดสำคัญในนวนิยาย เรื่อง รอยจารึก (2481 - 2483) ในเรื่องนี้ ก.สุรางคนางค์ ท้องการชี้ให้เห็นว่าการเลือกคู่ครองควรเป็นสิทธิและความพอใจของชายและหญิงที่จะมาเป็นคู่ครองกันเท่านั้น พ่อแม่ไม่ควรบังคับหาคู่ครองให้ลูกตามความพอใจของตนเอง ผู้เขียนใช้กลวิธีสร้างปมขัดแย้งระหว่างแม่และลูกชายคนหนึ่ง ความขัดแย้งเกิดจากการที่แม่ได้หมั้นหมายผู้หญิงที่ตนเองพอใจ เพราะความเป็นญาติและความร่ำรวยไว้ให้ลูกชาย ในขณะที่ลูกรักและพอใจหญิงหม้ายอีกคนหนึ่ง การคัดค้านการคลุมถุงชนในนวนิยายเรื่องนี้ประสบผลสำเร็จจากการที่ผู้เขียนให้ตัวละครเอกฝ่ายชายซึ่งเป็นลูกปฏิเสธการหมั้นและเลิกงานโดยออกไปทำงานอยู่ในชนบท ขณะเดียวกันเห็นได้ว่าผู้เขียนพยายามคลี่คลายปัญหาของเรื่องแบบประนีประนอมไม่ให้ความขัดแย้งระหว่างแม่กับลูกรุนแรงถึงขั้นแตกหัก ตัวละครเอกฝ่ายชายไม่ได้หักหมั้นน้ำใจของแม่โดยการแต่งงานกับผู้หญิงที่แม่รังเกียจ ผู้เขียนทิ้งปัญหาไว้ในตอนท้ายของเรื่องให้ผู้อ่านขบคิดว่าความรักแบบยึดถืออุกมคต (รักแท้ไม่ได้แต่งงานกัน) ของคนทั้งสองจะเป็นจริงได้สักเพียงใด

2.2.1.2 การเลือกคู่ครองตามความพอใจของตนเอง

คู่ครอง (2483) เป็นนวนิยายอีกเรื่องหนึ่ง นอกเหนือจาก รอยจารึก ที่ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงความเป็นตัวของตัวเองในการเลือกคู่ครองของตัวละครเอก ภาพสะท้อน

ชีวิตสมรสที่ล้มเหลว เพราะญาติพี่น้องของแต่ละฝ่ายทำให้คู่แต่งงานไม่มีความสุข เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ตัวละครเอกในเรื่องไม่ตัดสินใจแต่งงานง่าย ๆ นอกเหนือไปจากการที่เธอไม่อาจหาคนรักที่ถูกต้องได้ ก. สุรางคนางค์ ไม่เห็นด้วยที่ผู้หญิงยังถูกล้อมกรอบอยู่ในจารีตประเพณีแบบเก่าที่ค่อนข้างฝืดฝางผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา เมื่อเยาว์วัยอยู่ในความปกครองของพ่อแม่ พ่อโตเป็นสาว ผู้หญิงต้องตกเป็นภาระที่สร้างความหนักใจให้แก่พ่อแม่ในอันที่จะต้องรอการสุขออกจากชาย เมื่อแต่งงานผู้หญิงก็อยู่ในความปกครองของสามีต่อไป หากไม่มีใครมาสุขขอ คำครหาที่จะตามมา ผู้เขียนทาทยาคำนิยมถึงกล่าวโดยการให้ตัวละครเอกตัดสินใจอยู่เป็น "สาวหินทิก" ทำงานหึ่งตัวเองแทนที่จะแต่งงานมีคู่ครอง และพึ่งพาอาศัยสามีเช่นผู้หญิงทั่วไป

ต่อมา ก. สุรางคนางค์ สะท้อนความเป็นตัวของตัวเองในการเลือกคู่ครองไว้ในเรื่อง คุณครูอินทรี ในลักษณะแนวคิดย่อยของเรื่อง ตัวละครเอกฝ่ายชายมีอายุมากแล้วและเคยผ่านการแต่งงานมาก่อน จึงมีความเป็นตัวของตัวเองในการเลือกคู่ครอง แม้ว่าพี่สาวจะเสนอผู้หญิงหลายคนให้เขาเลือก เขาก็ไม่ได้คล้อยตามไปด้วย แต่ใช้สติปัญญาไตร่ตรองพิจารณาเลือกคู่สมรสตามความเหมาะสม และเหตุผลของการดำเนินชีวิตใหม่ ทำให้เขาได้คู่ครองที่ดีที่สุดในที่สุด

2.2.1.3 การเลือกคู่ครองตามความเห็นชอบของผู้ใหญ่

หลังจากที่เคยเสนอแนวคิดที่ว่าชายหรือหญิงควรมีความเป็นตัวของตัวเองในการเลือกคู่ชีวิตแล้วนั้น ต่อมาในภายหลัง ก. สุรางคนางค์ กลับมีความเห็นว่า การที่ชายและหญิงมีความพึงพอใจจนถึงขั้นตกลงใจแต่งงานนั้น ควรให้ผู้ใหญ่ได้รับรู้และมีส่วนช่วยตัดสินใจบ้าง ผู้เขียนเคยเสนอเรื่องราวของตัวละครที่มีชีวิตการแต่งงานที่ล้มเหลว เพราะการตัดสินใจของตัวเองแต่ลำพังมาแล้วหลายครั้ง เช่น นวนิยายชุด ความคิดคำนึง (การที่สายสวาทแต่งงานกับคนต่างชาติ) หรือเรื่อง คุณหญิงหวงแซ (การแต่งงานระหว่างอนุจิกและจุฑารักษ์) ซึ่งแสดงว่า ก. สุรางคนางค์ ยังเห็นความสำคัญของผู้ใหญ่ซึ่งย่อมมีสายตาวไกลกว่าในฐานะผู้ที่เคยผ่านการครองเรือนและการใช้ชีวิตสมรสมาก่อน ผู้เขียนเสนอแนวคิดในการเลือกคู่ครองตามความเห็นชอบของผู้ใหญ่

ไว้ในนวนิยายขนาดสั้นเรื่อง สะใภ้ของท่านข้าหลวง (2514)¹ ตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องเป็นคนที่พิถีพิถันต่อการเลือกคู่ชีวิต ก.สุรางคนางค์ ใจกลวิธีเสนอตัวละครผู้หญิงที่จะตัวผ่านเข้ามาในการพิจารณาของตัวละครเอก (ซึ่งเป็นกลวิธีที่คล้ายคลึงกับเรื่อง คนรักของข้าพเจ้า) ผู้หญิงเหล่านี้มีข้อบกพร่องมากบ้างน้อยบ้าง ในที่สุดเขาก็ถูกใจตัวละครเอกฝ่ายหญิงซึ่งเป็นผู้หญิงที่มีลักษณะเป็นแม่บ้านแม่เรือนพร้อมและเป็นคนที่แม่ของเขาพอใจมาก่อนแล้ว

ถ่านไฟเก่า เป็นนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งที่เสนอแนวคิดในตนเองเดียวกันนี้ แต่ไม่ได้เป็นจุดสำคัญของเรื่อง กล่าวคือ ตัวละครเอกฝ่ายชายเลือกคู่ครองผิดในครั้งแรก (เรื่อง คุณหญิงพวงแข) ต่อมาเมื่อเขาคัดสินใจแต่งงานใหม่ ก็ได้เลือกผู้หญิงที่ป่าของเขาพอใจเช่นกัน

2.2.2 การแต่งงาน : ความรักหรือเหตุผล โดยทั่วไป การแต่งงานย่อมเกิดจากความรักและความพอใจของชายและหญิงที่ตกลงใจใช้ชีวิตร่วมกัน แต่ในบางครั้งการแต่งงานอาจเกิดขึ้นเพราะความจำเป็นด้วยเรื่องอื่น ในกรณีนี้ผู้สมรสอาศัยการตัดสินใจด้วยเหตุผลมากกว่าอารมณ์ ก.สุรางคนางค์ เสนอแนวคิดนี้ไว้ในนวนิยายเรื่อง คุณครูอินทรี (2504)

คุณครูอินทรี เป็นนวนิยายที่ค่อนข้างแตกต่างจากนวนิยายเรื่องอื่น ๆ ของ ก.สุรางคนางค์ ตรงที่เสนอแนวคิดเรื่องการแต่งงานว่าไม่ได้เกิดจากความรัก ผู้เขียนผูกโยงเรื่อง คุณครูอินทรี ในลักษณะสร้างปมปัญหาให้กับตัวละคร โดยให้ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นพ่อหม้ายภรรยาตาย ทิ้งลูกสาววัยรุ่น บ้านและทรัพย์สินสมบัติไว้ให้ปกครองดูแล อาชีพนักธุรกิจและความว่าเหวจากการขาดคู่ชีวิตทำให้เขาไม่อาจทำหน้าที่ตั้งพ่อบ้านและแม่บ้านได้อย่างสมบูรณ์ ผลก็คือ ภายในบ้านยุ่งเหยิง ไร้ระเบียบ ลูกสาววัยรุ่นมีความรักหึง ๆ ที่กำลังเรียนอยู่ ส่วนตัวเขาเองมีสภาพแบบหนุ่มเจ้าสำราญ ไม่มีหลักในชีวิต ครอบครัวยุคของเขาต้องการแม่บ้านที่จะเป็นหัวเชื่อมประสานให้บ้านเป็นบ้านที่อบอุ่นพร้อมพ่อแม่ลูก ตัวละครเอกฝ่ายชายจึงจำเป็นต้องหากคู่ชีวิตใหม่ ส่วนตัวละครเอกฝ่ายหญิง

¹ปีที่พิมพ์รวมเล่ม.

มีชีวิตที่ขาดความสละสลวย เธอมีความหลังฝังใจอยู่กับอดีตอันขมขื่น เพราะความรักที่มีอุปสรรคทางเชื้อชาติและภาษาที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในเวลานั้นทั้ง 2 ชาติเป็นศัตรูกัน เมื่ออยู่ห่างจากคนรัก เธอก็หมกมุ่นอยู่กับงานอาชีพและการรักษาพยาบาลแม่ซึ่งป่วยด้วยโรคร้าย เมื่อแม่สิ้นชีวิตลงและชายคนรักศรัทธาใจแต่งงานไปกับหญิงสาวเชื้อชาติเดียวกัน เธอจึงไม่เหลือความหวังอะไรอีกในชีวิต ทางออกที่ดีที่สุดสำหรับเธอ ในตอนนี้คือแต่งงานกับตัวละครเอกฝ่ายชาย ซึ่งมีท่าทีที่พอใจเธออยู่แล้วและที่สำคัญคือการแต่งงานเป็นวิธีเดียวที่ทำให้คนทั้งสองได้เริ่มต้นชีวิตใหม่

แนวคิดที่ว่า การแต่งงานไม่จำเป็นต้องเกิดจากความรักเสมอไป บางครั้งการแต่งงานเกิดขึ้นเพื่อเหตุผลในการดำเนินชีวิตใหม่นี้ ก. สุรางคนางค์ นำมาเสนออีกครั้งในเรื่อง รักอันสุนทร แต่เป็นลักษณะของแนวคิดย่อยไม่ใช่แนวคิดสำคัญของเรื่อง ตัวละครที่หาทางออกเช่นนี้คือ ชัชวิน และสุภา สุภาเลี้ยงลูกของชัชวินมาตั้งแต่เล็ก ต่อมามีการสืบค้นได้ว่าเด็กที่สุภาเลี้ยงอย่างลูกนั้น แท้จริงเป็นลูกชายของชัชวินแต่มีเหตุของพรากจากกันนานแล้ว เพื่อเป็นการประนีประนอมระหว่างพ่อแม่จึงเกิดเกล้าและแม่ผู้เลี้ยงดูมา ทั้งสองคนจึงตกลงแต่งงานกัน ทำให้ไม่มีใครต้องเป็นฝ่ายที่สูญเสีย นอกจากเหตุจำเป็นดังกล่าวแล้ว สภาพของทั้ง 2 คนก็เป็นหม้ายเหมาะสมที่จะใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน การแต่งงานที่เกิดขึ้นจึงเป็นเรื่องของเหตุผลมากกว่าความรัก

2.2.3 ถ่านไฟเก่า : หนามยอกอกของคู่สมรส ถ่านไฟเก่าหมายถึงชายหญิงที่เคยรักหรือไต่เสียดกันมาก่อนแล้วเลิกร้างกันไป เมื่อกลับมาพบกันใหม่ ย่อมมีโอกาสที่จะรื้อฟื้นความสัมพันธ์เดิมได้อีก ก. สุรางคนางค์ เห็นว่าบุคคลที่เป็นถ่านไฟเก่านี้เปรียบเสมือนหนามยอกอกของคู่สมรส และเสนอแนวคิดนี้ไว้ในนวนิยาย 2 เรื่อง คือ ถ่านไฟเก่า (2511)¹ และ ภูษิษย์-นริศรา (2511) ถ่านไฟเก่า เป็นนวนิยายตอนต่อเนื่องมาจาก คุณหญิงพวงแข โดยใช้ตัวละครชุดเดิมเป็นหลักและเพิ่มเติมตัวละครประกอบอื่น ๆ บ้างตามสมควร เนื้อเรื่องสำคัญกล่าวถึงบ้านของ

¹ ปีที่พิมพ์รวมเล่ม.

ตัวละครเอกฝ่ายชายต้องการให้หลานได้แต่งงานกับตัวละครเอกฝ่ายหญิง แต่มีอุปสรรคเกี่ยวกับภรรยาเก่าที่หย่าร้างกันไป และผู้หญิงอื่น ๆ ที่เข้ามาติดพัน นอกจากนี้ยังมีโครงเรื่องย่อยเกี่ยวกับชีวิตสมรสของพ่อแม่ และพ่อเลี้ยงของตัวละครเอกฝ่ายหญิงซึ่งล้วนเป็นปัญหาถ่านไฟเก่าด้วยกันทั้งสิ้น

ก. สุรางคนางค์ วางโครงเรื่องนวนิยายเรื่องนี้รับช้อนพอสสมคร มีทั้งโครงเรื่องใหญ่และโครงเรื่องย่อย แต่ลักษณะของโครงเรื่องมีเอกภาพ กล่าวคือโครงเรื่องทุกโครงล้วนมุ่งประเด็นความขัดแย้งไปสู่แนวคิดของเรื่องที่ต้องการจะเสนอว่า บุคคลที่เคยมีความสัมพันธ์กับคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาก่อน ย่อมนำความเดือดร้อนมาสู่ชีวิตรักหรือชีวิตสมรส

ก. สุรางคนางค์ ให้ข้อคิดที่น่าฟังว่า

การแต่งงาน การมีชีวิตคู่ ไม่ใช่เรื่องที่จะมองในแง่ที่ดีมีความสุขความเจริญ และมั่งคั่งร่ำรวยเสมอไป บางทีมันก็เป็นเรื่องเศร้า เรื่องน่าอนาถ เรื่องทนทุกข์ทรมานเช่นเดียวกัน ทั้งนี้สุดแท้คุณลักษณะของแต่ละคู่ แต่ทุกคนที่ใคร่สร้างสรรค่อบรมกันมา บางคู่ก็เป็นคู่เวรกรรม บางคู่ก็เป็นคู่จงลางจองณสาธุ บางคู่ก็เป็นถึงทองใบหยก ที่จะวิเศษเสมอเหมือนกันทุกคู่ทุกรายไม่มี¹

เพื่อสนับสนุนข้อคิดดังกล่าว ก. สุรางคนางค์ เสนอภาพสะท้อนของชีวิตคู่แต่ละคู่ซึ่งเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวรุณยูพา ตัวละครเอกฝ่ายหญิง เช่น ชีวิตคู่ระหว่างวิมลภพพ่อเลี้ยงของเธอ และวิมลภพภรรยาคนที่สอง ความขัดแย้งของคู่นี้เกิดจากความไม่ซื่อสัตย์ของวิมลภพที่หนีตามซุรักไป ทอมวรุณยูมาขอคืนดีด้วย แต่วิมลภพเช็ดชยาค และแต่งงานไปกับผู้หญิงที่คิดกว่าวิมล อีกคู่หนึ่ง คือ พ่อของวรุณยูพาและบุหลันภรรยาคนที่สองซึ่งเป็นชาวสิงคโปร์ ความขัดแย้งเกิดจากความหึงหวงและความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ฝ่ายชายมีหญิงอื่นมาติดพันทำให้ฝ่ายหญิงเกิดหึงหวงและขมขื่น ทอนนี้ผู้เขียนจงใจใช้วิถีกำจัดตัวละครคือบุหลันออกไปเพื่อเปิดโอกาสให้พ่อและแม่ของวรุณยูพาสลับมาคืนดีกัน ลักษณะปัญหาถ่านไฟเก่าในกรณีนี้จึงไม่ใช่เรื่องของความทุกข์และความเดือดร้อน เพราะแม่ของวรุณยูพาไม่ได้เข้าไปวนวายเป็นชีวิตคู่ของสามีกับภรรยาคนที่สอง การที่

¹ก. สุรางคนางค์ (นามแฝง), ถ่านไฟเก่า (พระนคร : บำรุงสาส์น, 2511), 2 : 43.

ทั้งสองฝ่ายกลับมาใช้ชีวิตร่วมกันอีก เป็นความบังเอิญที่ผู้เขียนตั้งใจวางโครงเรื่องให้
 เป็นไปตามนั้น วิธีการเช่นนี้ ก.สุรางคนางค์ ค่อนข้างจะบกพร่องอยู่มาก ตัวละครอีก
 คู่หนึ่งคืออนิจิต ตัวละครเอกฝ่ายชายและภรรยาเก่าซึ่งหย่าขาดจากกัน เพราะภรรยา
 ของเขาเข้ากับญาติผู้ใหญ่คือป้าของเขาไม่ได้ เมื่ออนิจิตตกลงใจแต่งงานใหม่กับวรุษุพา
 ภรรยาเก่าพยายามกีดกันทุกวิถีทาง และด้วยความช่วยเหลือของป้า เขาจึงสามารถ
 แก้ไขปัญหานี้ได้ ตอนปิดเรื่อง ก.สุรางคนางค์ ย้ำถึงการครองชีวิตสมรสที่ยั่งยืน
 เพราะอาศัยความซื่อสัตย์ มีโชเงินทองและความมั่งคั่งแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งทำให้
 ผู้อ่านตระหนักว่าผู้เขียนเขียนด้วยความรู้สึกของผู้ใหญ่ที่ผ่านชีวิตสมรสและการครองเรือน
 มาก่อน และต้องการเตือนสติฝากข้อคิดไว้ให้แก่คนรุ่นหลัง

ภูษิษย์-นริศรา เป็นนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งซึ่งเสนอแนวความคิดคล้ายคลึงกับเรื่อง
ถ่านไฟเก่า บุคคลที่สามที่น่าความยุ่งยากมาสู่ชีวิตสมรสของคู่พระคู่นางนั้นเดิมเคยเป็น
 คนรักเก่าของภูษิษย์ ตัวละครเอกฝ่ายชาย ก.สุรางคนางค์ ใช้กลวิธีสร้างปมขัดแย้ง
 ให้ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ และให้เหตุการณ์ส่วนใหญ่เกิดขึ้นในฉากเดียวคือ งาน
 ทลาคนักล่าใบที่จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นจุดเริ่มของการนำเอาวิถีชีวิตของมาลีนี้คนรักเก่า
 ภูษิษย์และนริศรา มาเกี่ยวข้องกัน จนเกิดเป็นเหตุการณ์รุนแรงถึงขั้นนริศราหนีไป เรื่อง
 ภูษิษย์-นริศรา มีโครงเรื่องไม่เด่น เนื้อเรื่องเยิ่นเย้อ บางตอนมีลักษณะการเขียน
 ซ้ำซาก มีบทบรรยายมาก สอดแทรกสาระเกี่ยวกับวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนทาง
 ภาคเหนือ ซึ่งบางครั้งไม่จำเป็นต่อการดำเนินเรื่องแม้แต่น้อย จึงดูเหมือนผู้เขียน
 ต้องการจะขยายเนื้อเรื่องจากเรื่อง รักประกาศิต เพื่อเอาใจคนอ่านมากกว่า

ในเรื่อง พจมาน สว่างวงศ์ และ โคมผู้จองทอง เสนอแนวคิดเรื่อง
ถ่านไฟเก่า อยู่บ้างเหมือนกันแต่เป็นแนวคิดย่อย ตัวละครที่เป็นถ่านไฟเก่าหรือบุคคลที่สาม
 ที่ผู้เขียนแทรกเข้ามาเป็นกลวิธีหนึ่งที่ผู้เขียนใช้ในการดำเนินเรื่อง และเพื่อพิสูจน์ให้
 เห็นว่าตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นคนดีแท้ มั่นคงซื่อสัตย์ต่อความรัก และจริงใจต่อตัว
 ละครเอกฝ่ายหญิงยิ่งกว่าหญิงอื่น

กล่าวได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองและการแต่งงานที่ปรากฏอยู่ใน
 นวนิยายของ ก.สุรางคนางค์ มีประเด็นสำคัญสามประเด็นคือ ประเด็นที่หนึ่ง
 ก.สุรางคนางค์ เห็นว่าการเลือกคู่ครองควรเป็นสิทธิและความพอใจของคู่สมรส เขา

ไม่เห็นด้วยกับวิธีการคลุมถุงชนของผู้ใหญ่ ต่อมา ก.สุรางคนางค์ ได้เปลี่ยนความคิดไปบ้าง โดยที่ยังสนับสนุนให้ชายหญิงมีความเป็นทัวของตัวเองในการเลือกคู่ครอง แต่ก็เห็นว่าผู้ใหญ่ควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย ประเด็นที่สอง ก.สุรางคนางค์ เสนอว่าการแต่งงานไม่จำเป็นต้องเกิดจากความรักเสมอไป บางครั้งการแต่งงานเกิดขึ้นเพื่อเหตุผลในการดำเนินชีวิตใหม่ ประเด็นที่สาม ก.สุรางคนางค์ ชี้ให้เห็นว่า บุคคลที่เคยมีความสัมพันธ์กับคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาก่อน อาจนำความเดือดร้อนมาสู่ชีวิตสมรสได้ ข้อที่น่าสังเกตุคือ ก.สุรางคนางค์ เสนอแนวคิดดังกล่าวว่าควยทำที่ของผู้ใหญ่ที่รู้สึกห่วงใยคนรุ่นหลัง แสดงว่าผู้เขียนให้ความสำคัญกับปัญหาการเลือกคู่ครองและการแต่งงานเป็นอย่างมาก

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว

ก.สุรางคนางค์ สนใจปัญหาครอบครัวมาก และมีความถนัดในการเขียนนวนิยายชีวิตครอบครัวเป็นพิเศษ การครองเรือนเป็นเรื่องที่ยุ่งยากคั้งที่ ก.สุรางคนางค์ เคยนำเอาคำกล่าวของชาวพุทธมาอ้างไว้ว่า

ช่องแห่งความคับแค้นยุ่งเหยิง คือชีวิตของผู้ครองเรือน
มันเต็มไปด้วยความตรากตรำ และทะเยอทะยาน
สวนสิ่งที่เป็นอย่างอิสระ และสูงเหมือนทองคำในกลางหาว
ก็คือชีวิตของผู้ที่ปราศจากเหยาเรือนนั่นเอง¹

ก.สุรางคนางค์ มองปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมว่ามีจุดเริ่มต้นจากครอบครัว แต่การทินิจพิจารณาของเธอก็ไม่ได้เน้นความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาครอบครัวและปัญหาสังคมเป็นจุดสำคัญ ก.สุรางคนางค์ จำกัดแควดวงความสำคัญของปัญหาเพียงแคบ ๆ ภายในครอบครัวเท่านั้น จุดมุ่งหมายของเธอสำหรับเรื่องนี้คือ ต้องการเห็นความสงบสุข อันเกิดจากความเข้าใจอันดี และการประนีประนอมให้อภัยซึ่งกันและกันระหว่างบุคคลในครอบครัว รวมถึงการอบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวให้เป็นพลเมืองดีต่อไป

¹ก.สุรางคนางค์ (นามแฝง), "นิคหนทาง" ธารโศก (พระนคร : คลังวิทยา, 2497), หน้า 365-366.

เนื่องจากแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวในนวนิยายของ ก. สุรางคนางค์ มีหลายแนวคิด และมีการนำเสนอทั้งในฐานะที่เป็นแนวคิดสำคัญ และในฐานะที่เป็นแนวคิดย่อยหรือทัศนะที่แทรกเข้ามา ในที่นี้ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องแบ่งแนวคิดออกเป็น 2 ประเด็น ตามลักษณะของการนำเสนอ คือ

2.3.1 การเสนอปัญหาครอบครัวในฐานะที่เป็นแนวคิดสำคัญ
ของเรื่อง

2.3.2 การเสนอปัญหาครอบครัวในฐานะที่เป็นแนวคิดย่อย
ของเรื่อง

2.3.1 การเสนอปัญหาครอบครัวในฐานะที่เป็นแนวคิดสำคัญ
ของเรื่อง ก. สุรางคนางค์เสนอปัญหาครอบครัวในฐานะที่เป็นแนวคิดสำคัญของ
เรื่อง 2 ลักษณะด้วยกันคือ

2.3.1.1 ความสุขของครอบครัว เกิดจากความ
เข้าใจและการให้อภัยกัน

2.3.1.2 การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่มีผลต่อวิถี
ชีวิตของลูก

2.3.1.1 ความสุขของครอบครัวเกิดจากความ
เข้าใจและการให้อภัยกัน เรื่อง จุดหมายปลายทาง (2481 - 2483) เป็น
นวนิยายเพียงเรื่องเดียวที่ ก. สุรางคนางค์ เสนอแนวคิดว่าความเข้าใจและการ
ให้อภัยกันระหว่างบุคคลในครอบครัว เป็นจุดหมายปลายทางแห่งความสุขสมบูรณ์
ของครอบครัว ก. สุรางคนางค์ พยายามชี้ให้เห็นว่า ปัญหาครอบครัวเป็นปัญหา
ธรรมดาของทุกบ้านเรือนตั้งแต่กระท่อมจนถึงปราสาทราชวัง สิ่งสำคัญที่เป็นพื้นฐาน
ที่สุดของการมีครอบครัวคือความเข้าใจระหว่างคู่สมรสหรือสามีภรรยา นอกจาก
ความเข้าใจกันแล้วยังต้องอาศัยความหนักแน่นอดทน เพื่อที่จะประคับประคองความรัก
ของสามีภรรยาให้ยั่งยืน ในกรณีนี้หมายถึงถ้ามีบุคคลที่สามเข้ามาเกี่ยวข้องกับ คู่สมรส
จะต้องไม่ระแวงซึ่งกันและกัน ก. สุรางคนางค์ ยังพิจารณาไปถึงสภาพครอบครัว
ไทยที่เมื่อมีบุคคลอื่นเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะเป็นแขกหรือสะใภ้ ซึ่งมักมีปัญหาเกิดขึ้น
เสมอ เป็นปัญหาความขัดแย้งด้วยเรื่องต่าง ๆ ระหว่างบุคคลที่มาใหม่กับสมาชิกเดิม

ของครอบครัว ก. สรุจางคนางค์ เห็นว่าปัญหานี้แก้ได้โดยการทำความเข้าใจและการให้อภัยกัน
 ก. สรุจางคนางค์ ยังเห็นด้วยกับวิธีการที่คู่สมรสแยกครอบครัวไปอยู่ด้วยกันตามลำพัง
 ต่างหาก สำหรับในเรื่อง จุดหมายปลายทาง ได้สะท้อนให้เห็นค่านิยมตามแบบครอบครัว
 ไทยที่คู่แต่งงานมีเรือนหอของตัวเอง แต่ยังคงอยู่ในบริเวณเดียวกับบ้านของพ่อของ
 ฝ่ายหญิง

ก. สรุจางคนางค์ เสนอปัญหาในเรื่อง จุดหมายปลายทาง ในลักษณะที่ไม่ได้
 เน้นที่จุดใดจุดหนึ่งโดยเฉพาะ มีการพิจารณาปัญหาครอบครัวหลายปัญหารวมกันไป
 กล่าวคือ มีทั้งปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา ปัญหาบุคคลที่สามที่เข้ามา
 เกี่ยวข้องกับคู่สมรส ตลอดจนปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเดิมของครอบครัว
 กับบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องเป็นเชยหรือสะใภ้ นวนิยายในช่วงหลังหลายเรื่องยัง
 คงเสนอปัญหาในทำนองเดียวกับ จุดหมายปลายทาง แต่ผู้เขียนจะเน้นที่ปัญหาใด
 ปัญหาหนึ่งอย่างชัดเจนขึ้น ปัญหาเหล่านี้จะกล่าวถึงในตอนต่อไป

2.3.1.2 การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่มีผลต่อวิถี

ชีวิตของลูก ในทัศนะของ ก. สรุจางคนางค์ เด็กเปรียบเสมือนผ้าขาวบริสุทธิ์ที่ผู้ใหญ่
 จะแต้มสีใดลงไป รอยแต้มก็จะปรากฏบนผ้าขาวตามสีนั้น ก. สรุจางคนางค์ มอง
 ปัญหาอย่างเข้าข้างเด็กเสมอ ถ้าเด็กมีปัญหาย่อมหมายถึงผู้ใหญ่เป็นผู้ก่อปัญหาให้กับ
 เด็ก เธอจึงเน้นให้เห็นว่าการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ย่อมมีผลต่อวิถีชีวิตของลูกใน
 อนาคตซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเด็นย่อย คือ

- ก. เด็กกับสภาพแวดล้อม
- ข. การอบรมเด็กในทางที่ผิด

ก. เด็กกับสภาพแวดล้อม ก. สรุจางคนางค์ ชี้ให้เห็นว่าเด็กมีแนวโน้ม
 ที่จะเป็นคนดีหรือเลวตามสภาพที่แวดล้อมตัวเขา ซึ่งหมายถึงสภาพความเป็นอยู่
 ตลอดจนการอบรมดูแลของผู้ปกครอง นวนิยายที่สะท้อนแนวคิดนี้เด่นชัดที่สุดคือเรื่อง
กรองกาญจน์ (2478) โดยการสร้างภาพตัวละคร เปรียบเทียบระหว่างพี่น้องสองคน
 ซึ่งต้องแยกกันอยู่ เพราะความจำเป็นด้วยเรื่องที่กำลังพ่อกับแม่ ที่สาวอาศัยอยู่ใน
 ครอบครัวที่อบอุ่นด้วยความรัก และความเอาใจใส่ของผู้ปกครอง ทำให้เขามี
 กำลังใจที่จะเผชิญชีวิตโดยการทำงานสร้างหลักฐานให้กับตัวเอง ส่วนน้องชาย
 มีผู้ปกครองที่ขาดเมตตาธรรม ไม่ได้รับความรักและความเอาใจใส่เท่าที่ควร เขาจึง

กลายเป็นเด็กเกเร คบเพื่อนไม่ดี และไม่สนใจการเรียน ผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับการลงโทษเด็กอย่างรุนแรง ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มความก้าวร้าวให้เกิดขึ้นในลักษณะนิสัยของเด็ก ก. สุรางคนางค์ เน้นว่าสภาพแวดล้อมที่คืออาจทำให้เด็กที่เคยเกเรกลับตัวเป็นคนดีได้ เช่น เด็กชายในเรื่องที่หนีเตลิดไปจากครอบครัวที่ทารุณ ไปพบสภาพครอบครัวที่อบอุ่น มีเมตตาจิต ทำให้เขาสำนึกตัวได้ในภายหลัง

ก. สุรางคนางค์ ยังได้เสนอแนวคิดนี้เป็นแนวคิดย่อยในนวนิยายเรื่องอื่น ๆ อีก เช่น ลูกรักลูกชัง และ คำของชีวิทสาว โดยใช้กลวิธีสร้างภาพตัวละครเปรียบเทียบ เช่นเดียวกับเรื่อง กรรณการณ แสดงให้เห็นว่าพี่น้องที่มีสายเลือดเดียวกัน แต่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทำให้ลักษณะนิสัยของพี่น้องไม่เหมือนกัน ถ้าไปอยู่กับคนที่มีสภาพแวดล้อมที่ดี เขาก็จะเป็นคนดีตาม แต่ถ้าไปอยู่กับคนชั่ว มีสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม เขาก็จะกลายเป็นคนชั่ว ในเรื่อง ลูกรักลูกชัง แสดงให้เห็นวิถีชีวิตของพี่น้องลูกพ่อแม่เดียวกัน เด็กหญิงได้รับความอุปการะจากคนดี ได้รับความศึกษาอบรมที่ดี ก็กลายเป็นกุลสตรีในแวดวงสังคมชั้นสูง ส่วนพี่ชายและน้องชายแม่จะอยู่กับแม่ที่แท้จริง แต่มีพ่อเลี้ยงเป็นโจร เด็กชายทั้งสองคนก็กลายเป็นโจรไปด้วย ในเรื่อง คำของชีวิทสาว แสดงให้เห็นลักษณะนิสัยของพี่น้องสองสาวที่แตกต่างกันเพราะได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมือนกัน พี่สาวอยู่กับแม่ได้รับการอบรมจากแม่ที่เข้มงวดตระหนี่ถี่เหนียว ทุกสิ่งทุกอย่างจะต้องเป็นไปตามวิถีทางที่แม่กำหนดให้ โดยที่ลูกไม่อาจใช้เหตุผลของตัวเองได้ ทำให้ลูกสาวกลายเป็นคนที่มีความฟุ้งเพื่อหะเยอหะยาน รักความสะดวกสบาย รังเกียจคนยากจน และมองเห็นคุณค่าของเงินหรือวัตถุว่าสำคัญกว่าความรัก ส่วนน้องสาวอยู่กับป้าผู้มีเมตตาจิต ชอบช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก มีวิธีการอบรมหลานให้เป็นคนมีเหตุผล มีความคิดของตัวเองที่จะทำอะไรก็ได้โดยอิสระ น้องสาวได้ถ่ายทอดลักษณะที่ดีที่เหล่านี้ไว้ ทำให้เป็นคนเห็นอกเห็นใจผู้ที่มีฐานะต่ำกว่า และพอใจที่จะใช้ชีวิตที่สันโดษให้มีค่ามากที่สุด การเปรียบเทียบตัวละครในเรื่อง กรรณการณ ลูกรักลูกชัง และ คำของชีวิทสาว มีลักษณะการเปรียบเทียบตัวละครแบบขาวกับดำ ซึ่งไม่ใช่กลวิธีที่แบบเนียนนัก แต่ก็ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจแนวคิดที่ผู้เขียนต้องการ เสนอได้ง่ายขึ้น ทำให้เห็นว่าการอบรมและสภาพแวดล้อมมีส่วนกำหนดวิถีชีวิตและพฤติกรรมของบุคคลอย่างแท้จริง

ข. การอบรมเด็กในทางที่ผิด การอบรมเด็กในทางที่ผิดมีตัวอย่างร้ายแรงต่อวิถีชีวิตของเด็กในอนาคตเป็นแนวคิดสำคัญที่ ก.สุรางคนางค์ เสนอไว้ในนวนิยาย 2 เรื่อง คือ ชั่วชีวิตหนึ่ง (2489) และ รักอันสุนทร (2513)¹

ในเรื่อง ชั่วชีวิตหนึ่ง ก.สุรางคนางค์ ใช้กลวิธีสร้างภาพตัวละครเปรียบเทียบให้เห็นวิถีชีวิตของเด็กสาวสองคน เด็กสาวคนหนึ่งได้รับการปลูกฝังทางความคิดและค่านิยมที่ผิด ๆ ทำให้เข้าใจว่ารูปสมบัติของทงเท่านั้นจะนำความสำเร็จมาสู่ชีวิต แต่ในความเป็นจริงความสว่ยกลับเป็นสิ่งที่นำความหายนะมาสู่ชีวิต ส่วนเด็กสาวอีกคนหนึ่งได้รับการอบรมให้ใฝ่ใจในการศึกษา ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ทำให้วิถีชีวิตรุ่งเรืองขึ้น ก.สุรางคนางค์ ชี้ให้เห็นว่าพื้นฐานการอบรมเด็กจากพ่อแม่ตนเองที่มีส่วนกำหนดวิถีทางการดำเนินชีวิตของเด็ก เธอไม่ไ้กล่าวโทษเด็กที่ประพฤดิชั่ว แต่ตำหนิผู้ปกครองที่ชักจูงเด็กไปในทางนั้น ดังเช่นที่แม่ของสาวตรีกล่าวว่ "ถึงแม้ว่าแจะตายหรือว่าแกอาจจะรอต ก็ฉันจะไม่พูดเลยว่สาวตรีชั่ว ถ้าชาวบริสุทธีแท้ ๆ ถ้าไม่มีคนเอาสีคำไปป้ายมันเข้า มันไม่รู้จักแถมของมันเองหรือ กเจ้าคุณนั่นแหละฆ่าลูก แล้วก็ฆ่าตัวเองด้วย"² ภาพชีวิตของสาวตรีเป็นตัวอย่างของเด็กสาวผู้เคราะห์ร้าย จุดจบของเธอคือความตายในขณะที่ยังเป็นสาวแรกรุ่น เหตุการณ์นี้สร้างความสะเทือนใจอย่างมาก เพราะความตายของสาวตรีเป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดูอย่างไม่ถูกต้อง ก.สุรางคนางค์ จึงไ้ให้แม่ของสาวตรีกล่าวว่พ่อของสาวตรีนั่นเองคือผู้ฆ่าลูกของตัว

นอกจากการอบรมภายในครอบครัวแล้ว ก.สุรางคนางค์ ยังชี้ให้เห็นว่สภาพสังคมหลังสงครามที่เต็มไปด้วยความเหลวแหลกของการโกงกิน การคอร์รัปชัน

¹ปีที่พิมพ์รวมเล่ม.

²ก.สุรางคนางค์ (นามแฝง), ชั่วชีวิตหนึ่ง พิมพ์ครั้งที่ 3 (พระนคร : คลัง-วิทยา, 2511), หน้า 28.

ในวงราชการ¹ มีส่วนผลักดันให้ชีวิตของสาวตรีตกต่ำ เพราะเธอถูกใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงผลประโยชน์ทางการค้าโดยอาศัยความสาว และความสวยของเธอ

แนวคิดเรื่องการอบรมเด็กในทางที่ผิดทำให้มีผลต่อวิถีชีวิตของเด็กยังปรากฏในนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งคือเรื่อง รักอันสุนทร ผู้เขียนใช้กลวิธีเปรียบเทียบการเลี้ยงดูเด็กชายหญิง 2 คน สุกาเลี้ยงวสุให้เป็นคนมานะอดทน เข้มแข็ง เพราะหล่อนเป็นแม่ค้า ท่ามาหากินด้วยความเหน็ดเหนื่อย ซื่อตรง เก็บหอมรอมริบ ในขณะที่วิภาเลี้ยงพิยะดาให้เป็นคนหยิ่ง หัวสูง ชอบดูถูกเหยียดหยามคนยากจน เพราะวิภาเป็นภรรยาข้าหลวง ต้องการให้ลูกสมาคมกับชนชั้นสูง พิศะดาไม่รู้อาณาจักรว่าสุกาเป็นแม่ บังเกิดเกล้าจึงหูกจากถูกถากถางไปตามนิสัยที่ได้รับการพะนอเอาใจ และวิภาที่ไม่ได้ห้ามปรามพิยะดาอย่างจริงจัง เมื่อความจริงเปิดเผยออกมา พิศะดาจึงเสียใจและอับอายมากเพราะเธอเคยหยิ่งผยองไวกว่าตัวเองเป็นถึงลูกข้าหลวง แทนที่จะเป็นเพียงลูกแม่ค้าหาเช้ากินค่ำอย่างแม่สุกา ต่อปัญหาที่ ก. สุรางคนางค์ แสดงทัศนะของเธอเองว่า ความผิดที่เกิดขึ้นไม่ใช่ความผิดของเด็ก แต่เป็นเพราะผู้ใหญ่เป็นผู้ก่อปัญหาขึ้นเอง ผู้ใหญ่เข้าใจปัญหาดีแต่ไม่แก้ไข ผลเสียจึงกลับไปตกอยู่กับเด็กซึ่งเป็นการไม่ยุติธรรมเลย

แนวคิดสำคัญของเรื่องนี้อาจพิจารณาได้จากชื่อเรื่อง รักอันสุนทร ซึ่งขยายความได้ว่า ความรักของแม่เป็นความรักที่บริสุทธิ์ซึ่งงาม เป็นความรักที่ประเสริฐที่สุด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ตรีศิลป์ บุญขจร, นวนิยายกับสังคมไทย (2475 - 2500) (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สร้างสรรค์, 2523), หน้า 267.

ไม่มีสิ่งใดแอบแฝง เปรียบเทียบได้กับความรักของสุคาที่มีต่อพิยะดา ตรงกันข้ามกับ
 วิภาที่ทุ่มเทความรักและเอาใจพิยะดาในทางที่ผิด โดยเชื่อว่าพิยะดาจะนำความเจริญ
 มาให้ครอบครัวของเธอตามคำทำนายของหมอดู ครั้นเมื่อพิยะดาพิสูจน์ว่าสุคา
 เป็นแม่บังเกิดเกล้า วิภาก็เกิดความอิจฉาเกรงว่าพิยะดาจะไปรักแม่ที่แท้จริงมากกว่า
 หล่อนซึ่งเป็นแม่เลี้ยง หล่อนจึงคลายความรักที่มีต่อพิยะดาลงจนเกือบจะกลายเป็น
 ความชังแค้นระหว่างแม่เลี้ยงและลูกเลี้ยงขึ้น ก. สุรางคนางค์ ต้องการจะยืนยัน
 ความรักความผูกพันทางสายโลหิตคิดว่ามันคงแน่นนอนกว่า พิศะดาไม่ใช่สายเลือด
 ของวิภา หล่อนจึงแปรเปลี่ยนความรักที่เคยมีให้พิยะดาได้อย่างรวดเร็ว เมื่อเปรียบเทียบ
 วิทยวิธีชีวิตระหว่างสาวศิริและพิยะดาแล้ว เห็นได้ว่าพิยะดาชีวิตดีกว่า
 สาวศิริในแง่ที่ใครรับรู้และเข้าใจปัญหาก่อนที่จะสายเกินไป ทำให้เธอสำนึกผิดได้ใน
 ภายหลัง นอกจากนี้ลักษณะปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครทั้งสองก็แตกต่างกันด้วย ปัญหา
 ของสาวศิริร้ายแรงจนเกินไปทำให้กองทักลินปัญหาด้วยความตาย ในขณะที่พิยะดามี
 คนคอยให้อภัย และอุทิศตนส่งเสริมให้เธอได้รับความสำเร็จในชีวิต

การใช้กลวิธีเปรียบเทียบการอบรมเลี้ยงดูเด็กของสองครอบครัว เป็นวิธี
 การที่ ก. สุรางคนางค์ นิยมใช้ในการสื่อความคิดของเธอให้เห็นข้อดีข้อเสียจากการ
 อบรมนั้น ๆ วิธีการดังกล่าวเธอเคยเสนอไว้ในเรื่อง ความคิดคำนึง ด้วยเช่นกัน
 เพื่อแสดงให้เห็นแนวคิดย่อยในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยการเปรียบเทียบการอบรม
 เลี้ยงดูของครอบครัวคุณพระนิศินาพรพจน์ กับครอบครัวนายเพิ่มซึ่งเป็นญาติกัน
 ครอบครัวของคุณพระฯ เลี้ยงลูกแบบรักและตามใจมากเกินไป ทำให้ลูกแต่ละคน
 สร้างความหนักใจให้กับพ่อแม่ เช่นใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย คบเพื่อนไม่ดี และริอ่านมี
 ความรักในวัยเรียน ฯลฯ ตรงกันข้ามกับครอบครัวของนายเพิ่มที่อบรมลูกตามแบบ
 เก๋า ไม่ปล่อยจนเกินไป จนลูกบางคนเกิดความรู้สึกอึดอัดที่ถูกระบายระทมและ
 ซากอิสรภาพ แม้ว่าครอบครัวของนายเพิ่มจะมีความสุขเพราะลูกทุกคนอยู่ในโอวาท
 แต่ ก. สุรางคนางค์ ก็ได้แสดงให้เห็นว่า วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กในแบบที่ปล่อยจน
 เกินไป หรือในแบบที่เข้มงวดจนเกินไปนั้นไม่ใช่วิธีการที่ดี

นอกจากปัญหาการอบรมเลี้ยงดูเด็กโดยตรงซึ่งเป็นที่กล่าวมาแล้ว
 ก. สุรางคนางค์ ยังต้องการให้พ่อแม่รักลูกทุกคนให้เท่าเทียมกัน ความลำเอียงของ

พ่อแม่ เป็นปัญหาที่พบบ่อยที่สุดในครอบครัวที่มีสมาชิกจำนวนมาก ความลำเอียงมักเกิดจากการที่พ่อแม่รักและเอาใจลูกที่มีหน้าตาดีกว่าลูกที่มีหน้าตาซีริ่ว เช่น เรื่อง ลูกรักลูกชัง และ ความคึกคัก หรือเกิดจากการที่พ่อแม่มีภรรยาหลายคนทำให้เชื่อแน่ว่าความรักลูกไปไม่ได้ทั่วถึง เช่น เรื่อง สุภาพบุรุษชาวดิน ผลก็คือเด็กที่พ่อแม่ไม่รักจะเกิดความมานะอดทน เพียรทำความดี และสามารถสร้างหลักฐาน ชื่อเสียง มีวิถีชีวิตที่เจริญก้าวหน้า ส่วนเด็กที่พ่อแม่รักและตามใจมักจะเสียคน และมีวิถีชีวิตที่ตกต่ำ

คุณครูอินทรี เป็นนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งที่ ก. สุรางคนางค์ เสนอปัญหาการอบรมเลี้ยงดูเด็กไว้ในลักษณะแนวคิย่อยของเรื่อง แต่เน้นที่ปัญหาเด็กวัยรุ่นโดยเฉพาะ ก. สุรางคนางค์ ชี้ให้เห็นว่าปัญหาเด็กวัยรุ่นมีสาเหตุมาจากครอบครัวของเด็ก เป็นต้นว่า เด็กขาดผู้อบรมดูแลเพราะกำพร้า หรือเพราะผู้ปกครองบกพร่องในหน้าที่ มัวแต่่วนวายกับธุรกิจงานอาชีพเสียจนลืมภาระการอบรมลูก เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นผู้ปกครองกลับไปโทษว่าทางโรงเรียนอบรมไม่ดี บัดความรับผิดชอบไปให้ครู ก. สุรางคนางค์ เสนอให้ทุกฝ่ายประนีประนอมเข้าหากันทั้งทางบ้านและโรงเรียน จะเห็นได้ว่าเธอมองปัญหาอย่างเข้าข้างเด็กเสมอ โดยการท้วงติงว่าการที่เด็กสมัยนี้ปกครองยาก ไม่เหมือนเด็กสมัยก่อนที่หัวอ่อนก็เพราะผู้ใหญ่สมัยก่อนไม่ได้ทำตัวดีพอฉลาดให้เด็กเห็น ในทัศนะของเธอปัญหาของเด็กจะโทษเด็กไม่ได้ แต่เป็นความผิดของผู้ใหญ่ ท่านองเดียวกับที่เสนอไว้ในนวนิยายหลาย ๆ เรื่องข้างต้น

2.3.2 การเสนอปัญหาครอบครัวในฐานะที่เป็นแนวคิย่อยของเรื่อง นวนิยายของ ก. สุรางคนางค์ แทมทุกเรื่องมีแนวคิย่อยเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว โดยเฉพาะปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว อาจจำแนกได้เป็น

2.3.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา

2.3.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก *

2.3.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้อง

2.3.2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างแม่เลี้ยงกับลูกเลี้ยง *

2.3.2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างภรรยาหลวงกับภรรยาผู้น้อย

2.3.2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างแม่ชู้กับลูกสะใภ้ *

และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเดิมของครอบครัวกับผู้ที่มาเกี่ยวคองเป็นเขยหรือสะใภ้

* ในที่นี้จะใช้คำว่า พ่อ แม่ ลูก แม่เลี้ยง ลูกเลี้ยง แม่ชู้ ลูกสะใภ้.

2.3.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา ความสัมพันธ์
ระหว่างสามีกับภรรยาแบ่งได้เป็น

- ก. บทบาทและหน้าที่ของสามีและภรรยา
- ข. ความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา.

ก. บทบาทและหน้าที่ของสามีและภรรยา ก. สุรางคนางค์ เสนอแนวคิด
ว่าบทบาทและหน้าที่ของสามีและภรรยาจะแตกต่างกัน มีการแบ่งแยกหน้าที่กันคนละ
ส่วน ในเรื่อง ความคึกคัก และเสนอว่าสามีในฐานะผู้นำของครอบครัวจะมี
อำนาจเหนือภรรยาในเรื่อง กุหลาบแดง

ในเรื่อง ความคึกคัก แสดงให้เห็นวิถีชีวิตแบบครอบครัวไทยที่สามี
เป็นช้างเท้าหน้า ภรรยาเป็นช้างเท้าหลัง มีการแบ่งหน้าที่กันคนละส่วน สามีเป็นผู้นำ
ของครอบครัว มีหน้าที่ทำงานหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว ภรรยามีหน้าที่ดูแลบ้านและ
อบรมเลี้ยงดูลูก ถ้าหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีข้อบกพร่องแล้วย่อมมีผลกระทบมาถึงอีกฝ่าย
หนึ่งด้วย เป็นต้นว่าถ้าภรรยาอบรมเลี้ยงดูลูกไม่ดี ทำให้เด็กมีปัญหา สามีก็ต้องเข้ามา
มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาด้วย

ในเรื่อง กุหลาบแดง แสดงให้เห็นสภาพครอบครัวที่สามีเป็นผู้นำ และมี
อำนาจสูงสุดในบ้าน ภรรยาเปรียบเสมือนทาสต้องเคารพเชื่อฟัง และปรนนิบัติสามี
ด้วยความจริงรักภักดี

ชนบทรุ่นนิยมโบราณถือว่า หญิงคือเมีย หรือหาบที่ค่องจูงรักภักดีต่อสามีจน
วันตาย หาบที่เป็นเสมือนช้างเท้าหลังของสามี สามีชก เสนอให้หลอนเคิน หลอน
จะทองเคินไปตามเส้นนั้น ๆ... เป็นสตรีสุดค้อยู่ที่ตัว ฉะนั้นสิ่งที่เลิศของหญิง
ก็คือเตรียมเบ้าหาบที่ซื้อสุ่ยของตัวและของลูกเท่านั้นก็พอแล้ว หาบค่องมีความรู
อะไรบางอย่าง นั่นคือเรื่องที่หญิงทองสนใจกับชาว เลี้ยงลูก จัดบ้านเรือนให้สะอาด
อย่าชกใจตัว¹

บทบาทและหน้าที่ของภรรยาในนวนิยายเรื่องนี้คือการทำงานบ้าน และปฏิบัติตามคำสั่ง
ของสามีโดยไม่มีข้อโต้แย้ง ยิ่งไปกว่านั้นถ้ามีการชกชืน ภรรยาอาจจะได้รับการลงโทษ

¹ ก. สุรางคนางค์ (นามแฝง), กุหลาบแดง (พระนคร : คลังวิทยา, 2512),

-อย่างรุนแรงจากสามีด้วย ก. สรุจางคนางค์ เห็นว่าสามีควรจะมีอำนาจเหนือกว่าภรรยา ทั้งนี้เพราะสามีทำหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัว จึงควรมีฐานะและคุณวุฒิสูงกว่าภรรยา ส่วนภรรยาที่ดีต้องเคารพนับถือสามี ไม่ก้าวร้าวต่อสามี มีความอดทนที่จะอยู่ภายใต้อำนาจของสามี และเป็นข้างเท้าหลังเสมอ

นวนิยายทั้งสองเรื่องจึงเป็นการเสนอแนวคิดที่ว่า บทบาทและหน้าที่ของสามีและภรรยามีการแบ่งแยกกันคนละหน้าที่ สามีคือผู้ที่ทำงานหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว ภรรยามีหน้าที่ดูแลบ้านและเลี้ยงลูก โดยปกติสามีในฐานะหัวหน้าครอบครัวจะมีอำนาจเหนือภรรยาด้วย บางครอบครัวมีการประนีประนอมกันระหว่างสามีภรรยาในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาครอบครัว แต่บางครอบครัวสามีจะมีอำนาจสิทธิขาดในการตัดสินใจทุกเรื่อง ฐานะของภรรยาจึงเปรียบเสมือนเป็นข้ารับใช้ของสามีเท่านั้น

ข. ความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา นวนิยายบางเรื่องของ ก. สรุจางคนางค์ แสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา เพราะเหตุที่มีทัศนคติไม่ตรงกัน ได้แก่เรื่อง สุภาพบุรุษชาวจีน บางเรื่อง เสนอความขัดแย้งที่เกิดจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประพฤติก้าวไม่ดี ได้แก่เรื่อง ปราสาทรัก คุณหญิงพวงแข และ ทางสายเปลี่ยว

เรื่อง สุภาพบุรุษชาวจีน สะท้อนภาพชีวิตครอบครัวของหลวงวรวงศ์ไพศาลที่สามีและภรรยามีทัศนคติแตกต่างกัน การที่คนทั้งสองมีความเห็นไม่ตรงกันนั้นเกิดจากรูปร่างและกำเนิด กล่าวคือ สามีเป็นลูกคนจน ก้าวร้าวพ่อแม่ แต่ได้รับความอุปการะจากครอบครัวที่มีฐานะดี สนับสนุนส่งเสริมให้มีการศึกษาและอาชีพ จนกระทั่งได้บรรดาศักดิ์เป็นคุณหลวง ส่วนภรรยาเป็นลูกสาวคหบดีชาวจีนผู้มั่งคั่ง ความที่เคยลำบากยากจนมาก่อน ทำให้สามีเป็นคนเห็นอกเห็นใจคนยากจน จึงสอนลูกไม่ให้รังเกียจคนจน และอาจคบหาสมาคมกับเขาได้ถ้าเป็นคนดี ส่วนภรรยารังเกียจและดูถูกคนจน จึงพลอยสอนลูกให้มีความรู้สึกนึกคิดเช่นเดียวกับตน แม้ว่าทั้งสามีและภรรยาจะมีทัศนคติที่ต่างกันอย่างชาวกับคำเช่นนี้ แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข เพราะต่างรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนดี

ในเรื่อง ปราสาทรัก ชี้ให้เห็นข้อวิพากษ์หมางระหว่างสามีและภรรยาคนหนึ่ง เพราะเหตุที่การแต่งงานของคนทั้งสองไม่ได้เกิดจากความรัก จึงขาดพื้นฐาน

ของความเข้าใจกัน ภรรยาเป็นคนหนึ่งหวง ไม่ไว้ว่างใจสามี ชอบวางอำนาจข่มขู่คนในบ้าน รวมทั้งสามีและบุคคลที่สามีเคารพนับถือ ไม่พอใจในงานอาชีพแพทย์ของสามี กล่าวหาว่าสามีไม่มีเวลาให้ครอบครัว และบิคหวังที่แม่สามีจะเป็นถึงหม่อมเจ้า แต่ไม่ร่ำรวยพอที่จะทำให้เชอเก็คความรู้สึกภาคภูมิใจได้ ความฟุ้งเฟ้อและความโลภทำให้ภรรยาประพฤติด่วนนอกนอกรทางควยการคบชู้ พฤติกรรมดังกล่าวทำให้เสื่อมเสียมาถึงเกียรติยศของสามีด้วย ความขัดแย้งนี้รุนแรงมากจนไม่อาจประนีประนอมกันได้ สามีจึงเป็นฝ่ายขอหย่าขาดจากภรรยาในที่สุด

ส่วนเรื่อง คุณหญิงทรวงแซ มีลักษณะความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยา ในทำนองเดียวกับเรื่อง ปราสาทรัก กล่าวคือ ภรรยาเป็นคนเห็นแก่ได้และไม่ให้ความเคารพยำตื้นใหญ่ของสามี นอกจากนี้ทั้งสามีและภร่ายยังมีอุปนิสัยและทัศนคติที่แตกต่างกันด้วย สามีเป็นคนสุภาพอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่และไม่ดูถูกคนที่มีฐานะต่ำกว่า ส่วนภร่ายมีลักษณะที่ตรงกันข้าม รวมทั้งมีนิสัยอิจฉาริษยาและหนึ่งหวง สามีรู้นิสัยของภร่ายดี พยายามประนีประนอมและชักจูงภร่ายให้เห็นคล้อยตามในสิ่งที่ตั้งถาม แต่ไม่สำเร็จ ผลสุดท้ายความขัดแย้งถึงขั้นแตกหักด้วยเรื่องทีภร่ายขาดความเคารพยำเกรงฐาตื้นใหญ่ทีเคยอุปการะสามีมา

ในเรื่อง ทางสายเปลี่ยว สะท้อนภาพชีวิตครอบครัวซึ่งเคยร่ำรวยและมีชื่อเสียง แต่ต้องตกต่ำองเพราะสามีเล่นการพนัน ผลาญสมบัติทั้งของตนเองและภร่าย สามียังนอกใจภร่ายโดยการได้สาวใช้เ็นภร่ายอีกคนหนึ่ง การกระทำของสามีสร้างความเจ็บปวดชอกช้ำให้กับภร่าย จนทำให้เธอหันไปดื่มสุรา และกลายเป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง ไม่สามารถดูแลตนเองและลูกได้ ถึงกระนั้นสามีก็ยังคงรุกรานเธอ เพราะต้องการสมบัติที่เหลือ ในที่สุดภร่ายก็ตรอมใจตายเพราะคำพู่กของสามีทีกล่าวหาว่าเธอมีชู้และลูกของเธอเป็นลูกชู้

จะเห็นได้ว่า ความขัดแย้งระหว่างสามีและภร่ายเป็นเรื่องทีอาจประนีประนอมกันได้เ็นบางกรณีเท่านั้น เช่น ในเรื่องทัศนคติไม่ตรงกัน ซึ่งเป็นความขัดแย้งทีอาจหลีกเลี่ยงได้ หากสามีและภร่ายเห็นว่าบทบาทและหน้าที่ของตนเองมีความสำคัญกว่า แต่ถ่าความขัดแย้งนั้นรุนแรงถึงขั้นเสื่อมเสียเกียรติยศหรือคู้สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ยอมปรับตัว เข้าหาอีกฝ่ายหนึ่ง ชีวิตครอบครัวก็จะประสบความล้มเหลว จากแนวคิด

ย่อยเรื่องความขัดแย้งระหว่างสามีและภรรยาที่ไค้กล่าวมาทั้งหมดทำให้มองเห็นลักษณะร่วมกันอย่างหนึ่ง คือการแต่งงานที่ปราศจากพื้นฐานของความรัก ก. สว่างคนางค์ ชี้ให้เห็นว่า คู่สามีภรรยาที่แต่งงานกันโดยที่ผู้ใหญ่เห็นชอบนั้น แม้จะไม่เคยรักกันมาก่อนก็อาจมีชีวิตสมรสที่มีความสุขได้ ส่วนคู่สามีภรรยาที่ปลงใจแต่งงานกันเอง ก่อนที่จะมีความรักและความเข้าใจกันอย่างถ่องแท้ เมื่อมีเรื่องขัดแย้งกัน มักหาทางออกด้วยการหย่าร้างเสมอ ทำให้มองเห็นว่าคนรุ่นใหม่ขาดความอดทนอันเป็นคุณสมบัติประการสำคัญในการใช้ชีวิตสมรส

2.3.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก นอกจากปัญหาการอบรมเลี้ยงดูลูก (ที่กล่าวถึงในหัวข้อ 2.3.1.2) แล้ว ก. สว่างคนางค์ ยังเสนอปัญหาลูกที่ถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง เพราะความจำเป็นบางประการ ทำให้ลูกมีปมค้อยและเกิดความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อพ่อแม่ ในนวนิยายเรื่อง รุ่งอรุณ และ คุณหญิงพวงแข

นวนิยายทั้งสองเรื่องแสดงให้เห็นวิถีชีวิตของเด็กสาวที่ได้รับความชมชื่น เพราะเป็นลูกที่ถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง เรื่อง รุ่งอรุณ ผู้เป็นแม่ทนความลำบากยากจนที่จะใช้ชีวิตร่วมกับสามีนักเขียนไม่ได้ จึงหนีไปแต่งงานใหม่กับชายที่ร่ำรวยกว่า ทิ้งลูกสาววัย 5 ปีให้อยู่กับสามี ต่อมาแม่ได้พบลูกซึ่งโตเป็นสาวแล้ว สำนึกผิดอยากจะทำบุญไปอยู่ด้วย แต่ลูกรู้สึกน้อยใจที่ถูกแม่ทอดทิ้ง จึงปฏิเสธที่จะไปอยู่ด้วย ทำให้แม่เสียใจมากในเรื่อง คุณหญิงพวงแข ผู้เป็นพ่อและแม่ได้เสียกันตั้งแต่ยังอยู่ในวัยเรียน พ่อห่วงอนาคตของตนจึงปฏิเสธความรับผิดชอบในตัวลูกและภรรยา ส่วนแม่ก็ถูกผู้ใหญ่ทางบ้านบังคับให้ยกลูกให้ผู้อื่นไป ต่อมาเมื่อลูกโตขึ้นพ่อและแม่สำนึกผิดอยากจะทำบุญอุปการะเลี้ยงดูลูก แต่ลูกไม่ยอมไปอยู่ด้วย เพราะรู้สึกน้อยใจและเจ็บแค้นที่ตนเองเคยเป็นลูกที่พ่อแม่ไม่ต้องการ แม่ ก. สว่างคนางค์ จะเสนอโครงเรื่องของนวนิยายในลักษณะพาดັນ แต่ก็ทำให้มองเห็นไค้ชัดว่า การที่พ่อแม่ทอดทิ้งและไม่เอาใจใส่ลูกนั้น ทำให้ลูกมีปมค้อย และเกิดความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์ต่อพ่อแม่ การทำดีของพ่อแม่ในภายหลังไม่อาจลบล้างความรู้สึกดังกล่าวไค้ภายในระยะเวลาอันสั้น อย่างไรก็ตาม ก. สว่างคนางค์ ไค้แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ทางสายโลหิต ทำให้ลูกยอมรับความปรารถนาดีของพ่อแม่ไค้ในที่สุด

2.3.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้อง ก.สุรางคนางค์ เสนอว่า พี่กับน้องต่างบิดาหรือมารดากันมักจะขัดแย้งกัน โดยเสนอเรื่องความขัดแย้งระหว่าง พี่ชายและน้องชายคนละแม่ ซึ่งมักอธิบายกัน ในเรื่อง ทางสายเปลี่ยว และ สุภาพบุรุษชาวจีน หรือความขัดแย้งระหว่างพี่ชายที่เป็นลูกบุญธรรม และน้องชายซึ่งเป็น ลูกที่แท้จริงในเรื่อง ปิ่นไพร นอกจากนี้ยังมีความขัดแย้งระหว่างพี่สาวกับน้องสาวคน ละแม่ในเรื่อง แรงอธิษฐาน ปัทมา วรารักษ์ และ หมอก็คหงส์

ความขัดแย้งดังกล่าวมีสาเหตุมาจากการอบรมเลี้ยงดูภายในครอบครัว เป็นต้นว่าความขัดแย้งระหว่างภรรยาหลวงและภรยาน้อย ทำให้ลูกซึ่งเป็นพี่น้องคนละ แม่เป็นศัตรูกันไปค่วย หรือการแสดงความรักแบบลำเอียง ทำให้พี่น้องไม่ถูกกัน โดย ทั่วไปลูกที่เกิดจากภรยาน้อยมักจะไม่ได้รับยุติธรรมเท่าใดนัก เช่นเดียวกับลูกบุญธรรม ที่จะต้องตกเป็นเบี้ยล่างของลูกที่แท้จริงตลอดเวลา ในเรื่อง ปิ่นไพร ลูกบุญธรรมแม่ จะไม่ได้รับความรักจากแม่ แต่ได้รับความสงสารเห็นใจจากพ่อ ยิ่งกว่านั้นพ่อยังยกย่อง ชมเชยลูกบุญธรรมที่ประพฤติตัวดี และตำหนิลูกที่แท้จริงที่ประพฤติชั่วเหลวไหล ทำให้ผู้ที่ เป็นน้องชายพาลโกรธแค้นพี่ชายมาก

ความขัดแย้งระหว่างพี่ชายและน้องชายที่เกิดขึ้นในวัยเด็ก ต่อมาจะกลาย เป็นความขัดแย้งสำคัญต่อไปในวัยหนุ่มค่วย เช่นในเรื่อง ทางสายเปลี่ยว พี่ชายและ น้องชายเป็นศัตรูกันค่วยเรื่องผู้หญิงและทรัพย์สินมรดก ความขัดแย้งรุนแรงถึงขั้นที่พี่น้อง ต้องใช้กำลังต่อสู้กัน เรื่อง สุภาพบุรุษชาวจีน มีลักษณะความขัดแย้งที่ไม่รุนแรง นอกจากการแสดงความคิดเห็นและการกล่าวให้ร้ายของพี่ชายต่อน้องชายเท่านั้น ทั้งสองฝ่ายต่างหมายปองผู้หญิงคนเดียวกัน น้องชายเป็นฝ่ายที่มีคุณธรรม และไม่ถือ โทษพี่ชาย พี่น้องจึงปรองคองกันได้ เรื่อง ปิ่นไพร แสดงให้เห็นว่าความขัดแย้ง ระหว่างพี่ชายกับน้องชายเกิดขึ้นเพราะเหตุที่หอรักและชื่นชมพี่ชายมาก ทำให้พี่น้องชาย เกิดหิฐิมานะ กลับตัวเป็นคนดีได้ ส่วนความขัดแย้งระหว่างพี่สาวกับน้องสาวมักแสดง ออกในทางอธิบาย หรือการหมายปองผู้ชายคนเดียวกัน ซึ่งมีลักษณะความขัดแย้ง ที่คล้ายคลึงกันกับความขัดแย้งระหว่างพี่ชายกับน้องชาย

สรุปการ เสนอปัญหาความขัดแย้งระหว่างพี่และน้องในนวนิยายของ ก.สุรางคนางค์ มีสาเหตุมาจากการอบรมเลี้ยงดูภายในครอบครัว ทำให้พี่และน้อง ไม่มีความเท่าเทียมกัน ต่อมาความขัดแย้งดังกล่าวจะเปลี่ยนไปในลักษณะของการ

แย่งชิงทรัพย์สินมรดก หรือการหมายปองผู้หญิงหรือผู้ชายคนเดียวกัน ผลของความขัดแย้งคือฝ่ายคนดี (ซึ่งมักจะเป็นน้อง) จะได้รับผลตอบแทนที่ดี ฝ่ายคนชั่วจะได้รับผลร้ายหรือได้รับการให้อภัย ส่วนใหญ่พี่น้องจะปรองคองกันได้ในที่สุด

2.3.2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างแม่เลี้ยงกับลูกเลี้ยง ก. สรุจกนงค

เสนอว่าระหว่างแม่เลี้ยงกับลูกเลี้ยง มักจะมีความขัดแย้งกันในลักษณะของการอิจฉาริษยา กัน ตัวอย่างได้แก่เรื่อง ชุมทางรัก และ คุณหญิงพวงแข โดยเฉพาะเรื่อง ชุมทางรัก มีแนวคิดแบบซินเคอเรลลา¹ ผู้เขียนใช้กลวิธีเสนอภาพแม่เลี้ยงในฐานะตัวแทนของความชั่ว การแสดงออกของความขัดแย้งมีทั้งการอิจฉาริษยา การกลั่นแกล้ง และการให้ร้ายของฝ่ายแม่เลี้ยง เพื่อกำจัดลูกเลี้ยงให้พ้นไปจากวิถีทางของตน ลูกเลี้ยงมักเป็นฝ่ายถูกกระทำ แต่จะมีคนช่วยปกป้องให้รอดพ้นจากการประทุษร้ายของแม่เลี้ยงเสมอ ส่วนเรื่อง คุณหญิงพวงแข ลูกเลี้ยงมีลักษณะไม่ยอมจำนน การแข็งข้อต่อสู้ของลูกเลี้ยงที่มีต่อแม่เลี้ยงใจร้าย ทำให้คนกลางคือพ่อเข้าแก้ปัญหาโดยการแยกคนทั้งสองไม่ให้ต้องอยู่ใกล้ชิดกัน การเสนอปัญหาแม่เลี้ยงกับลูกเลี้ยงในนวนิยายของ ก. สรุจกนงค นับเป็นแนวคิดย่อยเพื่อสนับสนุนแนวคิดสำคัญว่าคนที่ทำความดีย่อมได้รับผลดีตอบแทน

ต่อมา ก. สรุจกนงค พยายามเสนอทัศนคติใหม่ให้แม่เลี้ยงและลูกเลี้ยงรักใคร่สามัคคีปรองคองกัน ในนวนิยายเรื่อง หมอกฟ้าหงส์ คุณนายจรูญรักภักหงส์ ราวกับลูกแท้ ๆ ให้การอุปการะเลี้ยงดูและส่งเสริมให้เขาได้เรียนแพทย์จนสำเร็จ ส่วนภักหงส์ก็แสดงความรักและความกตัญญูต่อแม่เลี้ยงของตนอย่างยิ่ง โดยการส่งเสริม น้อง ๆ ลูกของแม่เลี้ยงให้เรียนหนังสือทุกคน การที่คุณนายจรูญไม่มีความลำเอียงหรืออคติต่อลูกเลี้ยงคงเป็นเพราะว่าไค้เลี้ยงดูภักหงส์มาตั้งแต่ยังเป็นทารก กำพรว้าแม่ ทำให้เกิดความรักความผูกพันเสมือนเป็นแม่ลูกกันจริง ๆ

2.3.2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างภรรยาหลวงกับภรรยาผู้น้อย

ก. สรุจกนงค เสนอว่าความขัดแย้งระหว่างภรรยาหลวงกับภรรยาผู้น้อยเกิดจากความ

¹ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, "หัวใจของวรรณคดีไทย...", หน้า 78.

อิจฉาริชยากลับแก้งและใส่ร้ายป้ายสีกัน ในนวนิยายเรื่อง ทางสายเปลี่ยว ปราสาททราย และ สุภาพบุรุษชาวคิน ตัวละครที่เป็นภรรยาบ่อยมักเป็นฝ่ายที่น่าสงสาร เห็นใจเพราะถูกกลั่นแกล้งจนทนไม่ไหวต้องหนีออกจากบ้านไป เช่น กนกกรัสมิ์ในเรื่อง ปราสาททราย หรือ วาคินในเรื่อง สุภาพบุรุษชาวคิน ยกเว้น ทางสายเปลี่ยว ที่ตีพยาภรรยาหลวงเป็นผู้ตั้งทกิริยาที่ตำหนิของมณีภรรยาบ่อย ซึ่งมีฐานะเพียงแค่สาวใช้ไม่ได้ เรื่อง สุภาพบุรุษชาวคิน ยังได้สะท้อนสภาพครอบครัวที่ไม่มีความสุขเพราะหัวหน้าครอบครัวนิยมมีภรรยาหลายคนรวมอยู่ในบ้านเดียวกัน ภรรยาหลวงและบรรดาภรรยาบ่อยอีกหลายคนมักมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งกันเป็นประจำ พลอยทำให้ลูกคนละแม่ไม่ถูกกันด้วย ผู้ที่มีความทุกข์ใจมากที่สุดคือสามีซึ่งเป็นคนกลาง คอยไกล่เกลี่ยและตัดสินปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากนี้การมีลูกหลายคนทำให้อบรมดูแลไม่ทั่วถึง ลูกบางคนจึงสร้างความหนักใจให้แก่ผู้เป็นพ่ออีกด้วย ข้อที่น่าสังเกตุคือการทำผู้ชายมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคนนั้นเป็นเรื่องที่ยอมรับกันในสังคมไทย แม้ว่าจะไม่เป็นที่นิยมคินักสำหรับหญิงผู้เป็นภรรยา ก.สุรางคนางค์ ไม่ได้วิพากษ์วิจารณ์ปัญหานี้โดยตรง แต่ได้เสนอทัศนะทางอ้อมในการคัดค้านคานิยมโบราณนี้ โดยชี้ให้เห็นว่าผู้ชายที่มีภรรยาหลายคนไม่อาจหวังความสุขจากชีวิตครอบครัวได้

2.3.2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างแม่ผัวกับลูกสะใภ้ และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกเดิมของครอบครัวกับผู้ที่มาเกี่ยวคองเป็นเขยหรือสะใภ้ ก.สุรางคนางค์เสนอว่า บุคคลเหล่านี้มักจะมี ความขัดแย้งกันโดยเสนอไว้ในนวนิยายหลายเรื่องได้แก่ พจมาน สว่างวงศ์ ปราสาททราย ปราสาทรัก ปัทมา วรารักษ์ ชมทางรัก และ รักประกาศิต

ความขัดแย้งระหว่างแม่ผัวกับลูกสะใภ้ ส่วนใหญ่เกิดจากแม่ผัวไม่พอใจลูกสะใภ้ที่ยากจน และมีฐานะต่ำต้อย เพราะได้หมายตาหญิงสาวที่เป็นลูกผู้คิมี่เงินไว้ให้ลูกชาย เช่น การที่คณหญิงเพ็ญรังเกียจปัทมา เพราะอยากให้ลูกชายแต่งงานกับประกายรัตน์ หญิงสาวผู้ร่ำรวยกว่า (ปัทมา วรารักษ์) บางครั้งความขัดแย้งระหว่างแม่ผัวกับลูกสะใภ้ยังเกี่ยวพันกับเรื่องศักดิ์ศรีของวงศ์ตระกูล และผลประโยชน์จากทรัพย์สินมรดก เช่น ความขัดแย้งระหว่างหม่อมพรรณราย กับ พจมาน (พจมาน สว่างวงศ์) หรือ เรื่องทรัพย์สินมรดก และอำนาจความเป็นใหญ่ภายใน

บ้าน เช่น การที่หม่อมหลวงควบคุมอำนาจการเงินและการปกครองภายในบ้าน จนกระทั่งหม่อมอุบลีทนมไม่ไหวจึงแสดงการแข็งข้อขึ้น (ชุมทางรัก)

ส่วนความขัดแย้งระหว่างสมาชิกเดิมของครอบครัวกับผู้ที่มาเกี่ยวคองเป็นเชยหรือสะใภ้ นั้นโดยมากเป็นความขัดแย้งระหว่างน้องสาวของสามีกับสะใภ้ ซึ่งมักอธิบายกัน เช่น ความขัดแย้งระหว่างภาวิณีกับพจมาน (พจมาน สว่างวงศ์) ความขัดแย้งระหว่างรัชนี้กับชื่นชม (ปราสาททราย) ความขัดแย้งระหว่างนริศรากับลลิตา (รักประกาศิต) ความขัดแย้งดังกล่าวมักไม่มีสาเหตุแน่ชัด นอกจากกล่าวถึงอย่างผิวเผินว่า ผู้ที่เป็นสะใภ้มักได้รับการขู่มข่มขู่สนับสนุนจากญาติพี่น้องของตนให้แสดงความจงเกลียดจงชังน้องสาวของสามี

กล่าวโดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาครอบครัวในนวนิยายของ ก.สุรางคนางค์ มีการนำเสนอเป็นสองประเด็น ประเด็นแรกได้แก่ การนำเสนอปัญหาครอบครัวในฐานะที่เป็นแนวคิดสำคัญของเรื่อง ก.สุรางคนางค์ เสนอว่าความสุขของครอบครัวเกิดจากความเข้าใจและการให้อภัยกัน รวมทั้งได้เน้นความสำคัญเรื่องการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีผลต่อวิถีชีวิตของลูก ประเด็นที่สองได้แก่ การเสนอปัญหาครอบครัวในฐานะที่เป็นแนวคิดย่อยของเรื่อง ก.สุรางคนางค์ เน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวเป็นสำคัญ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก หรือความสัมพันธ์ระหว่างแม่ชู้กับลูกสะใภ้ ฯลฯ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะของความขัดแย้ง ความขัดแย้งดังกล่าวมักยุติลงด้วยการประนีประนอมและการให้อภัยของตัวละครฝ่ายดี การเสนอปัญหาครอบครัวในฐานะที่เป็นแนวคิดย่อยของเรื่องยังช่วยให้บุคลิกภาพของตัวละครเด่นชัดยิ่งขึ้น และเป็นการสนับสนุนแนวคิดสำคัญของเรื่องอีกด้วย นับเป็นกลวิธีที่คือนอย่างหนึ่งของ ก.สุรางคนางค์

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับหลักการในการดำเนินชีวิต

คนเราทุกคนย่อมจะมีแนวทางอย่างไรอย่างหนึ่งในการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล บางคนอาจยึดหลักทางศาสนา ปรัชญา หรืออุดมการณ์ เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต จากการศึกษานวนิยายของ ก.สุรางคนางค์ เห็นได้ว่า ก.สุรางคนางค์ เป็นนักเขียนที่มองเห็นความสำคัญว่าความสุขของคนเราเกิดจากการรู้จักเลือกหนทางที่ดี เป็นหลักการในการดำเนินชีวิตโดยเสนอไว้ 4 ทางคือ

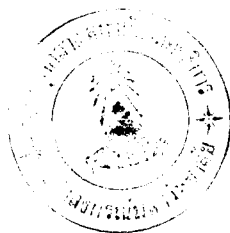
- 2.4.1 การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักพุทธศาสนาที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
- 2.4.2 การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลาง
- 2.4.3 การดำเนินชีวิตแบบสันโดษ
- 2.4.4 การดำเนินชีวิตแบบอุคมคติ

2.4.1 การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักพุทธศาสนาที่ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
นวนิยายของ ก.สุรางคนางค์ จำนวนมากเสนอแนวคิดเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ซึ่งสะท้อนให้เห็นคติความเชื่อในทางพุทธศาสนาของ ก.สุรางคนางค์ เอง และของคนไทยที่เป็นพุทธศาสนิกชนด้วย การเสนอแนวคิดเรื่องทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชื่อนี้ มีลักษณะการเน้นที่แตกต่างกันใน 2 ทางคือ

2.4.1.1 การทำความดีเพื่อชนะความชั่ว

2.4.1.2 การมุ่งมั่นทำความดีเพื่อนำไปสู่ความปรารถนาสูงสุด

ของชีวิต

2.4.1.1 การทำความคิดเพื่อชนะความชั่ว การทำความคิดเพื่อชนะความชั่วเป็นแนวคิดหนึ่งที่นักเขียนโดยทั่วไปนิยมใช้ในนวนิยายของตน โดยเฉพาะในนวนิยายพาดฝัน เพราะเป็นแนวคิดที่น่าเสนอได้ควยกลวิธีง่าย ๆ และสามารถโน้มนำจิตใจของผู้อ่านให้เห็นคล้อยตามความคิดของผู้เขียนได้ไม่ยากนัก ก. สุรางคนางค์ เสนอแนวคิดนี้ในนวนิยายของเธอหลายเรื่องด้วยกัน คือ ลูกรักลูกชัง (2475) บ้านทรายทอง (2493) พจมาน สว่างวงศ์ (2493) ทางสายเปลี่ยว (2494) รุ่งอรุณ (2496) ปืนไฟ (2499) สุภาพบุรุษชาวจีน (2505) และ ชุมทางรัก (2507)

การที่จะทำให้แนวคิดนี้โดดเด่นขึ้นมาในความรู้สึกของผู้อ่านนั้น ผู้เขียนใช้กลวิธีเสนอตัวละครสองฝ่าย คือฝ่ายดีซึ่งหมายถึงตัวละครเอกฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิงและฝ่ายปฏิบัติซึ่งเป็นคนชั่ว ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นเพราะฝ่ายคนดีพยายามรักษาความดี ในขณะที่ฝ่ายคนชั่วคอยชักชวนควยความอิจฉาริษยา ผลสุดท้ายฝ่ายที่ทำความดีจะได้รับผลตอบแทนที่ดี เช่น ได้รับมรดก ใ้ลูกครองที่ดี หรือได้รับความสุขและความอบอุ่นในครอบครัวกลับคืนมาอย่างสมบูรณ์ ส่วนฝ่ายที่ชั่วจะได้รับเคราะห์กรรมและทุกขเวทนาต่าง ๆ เป็นที่น่าสังเกตุว่าตัวละครฝ่ายปฏิบัติของ ก. สุรางคนางค์ จะไม่ร้ายจนเกินไป ส่วนใหญ่ตัวละครเหล่านี้มักสำนึกผิดและได้รับการให้อภัยในภายหลังเสมอ ซึ่งแสดงให้เห็นทัศนคติส่วนตัวของผู้เขียนที่มองโลกในแง่ดี ปรารถนาความสุขสงบในสังคมที่เกิดจากการให้อภัยและการประนีประนอมกัน

ก. สุรางคนางค์ มีความสามารถในการสะท้อนแนวคิดเดียวกัน แต่เนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอแตกต่างกัน เช่น ในเรื่อง บ้านทรายทอง พจมาน สว่างวงศ์ และ ทางสายเปลี่ยว มีลักษณะความขัดแย้งที่รุนแรงระหว่างตัวละครเอกฝ่ายหญิงและฝ่ายปฏิบัติ แม้ผู้เขียนจะวาดภาพตัวละครเอกในลักษณะที่เด็กกว่า และดูเหมือนจะมีอำนาจน้อยกว่าฝ่ายตรงข้ามแต่ก็สามารถเอาชนะฝ่ายตรงข้ามได้ควยการลุกขึ้นต่อสู้เพื่อรักษาความดี รักษาเกียรติ และความยุติธรรม โดยเฉพาะในเรื่อง ทางสายเปลี่ยว ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นไม่ใช่ความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกและฝ่ายปฏิบัติโดยตรง ตัวละครเอกมักเฝ้ายามรับรู้ปัญหา และเข้าช่วยเหลือฝ่ายคนดี เพราะต้องการเห็นความถูกต้องยุติธรรม ส่วนในเรื่อง รุ่งอรุณ และ ชุมทางรัก ความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกฝ่ายหญิงและฝ่ายปฏิบัติ จะไม่รุนแรงเท่ากับ 3 เรื่องข้างต้น เพราะผู้เขียนวาดภาพตัวละครเอกในลักษณะที่อ่อนโยนกว่า และมีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงการปะทะกับฝ่ายปฏิบัติ

แทนที่จะหันหน้าเข้าท้อสู้อย่างตัวละครเอกใน 3 เรื่องแรก การทำความดีของตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง รุ่งอรุณ และ ซมทางรัก จึงเป็นลักษณะของความพากเพียรออกหน้า ทำความดีจนกระทั่งมีคนมองเห็นคุณค่าในที่สุด สำหรับเรื่อง ปืนไฟ และ สุภาพบุรุษชาวคืน ก. สุรางคนางค์ มีกลวิธีเปลี่ยนบทบาทเด่นจากตัวละครเอกฝ่ายหญิงมาเป็นฝ่ายชาย รายละเอียดของความซัดแย้งจึงแตกต่างกันไปบ้าง เช่นในเรื่อง ปืนไฟ ฤๅษาคาเป็นลูกที่ไม่ดี ทำให้พ่อผิดหวัง เขาจึงหนีออกจากบ้านด้วยปณิธานที่ว่าจะไม่กลับมาอีกถ้ายังไม่ทำตัวให้ดีพอ ผู้เขียนใช้กลวิธีการผูกโครงเรื่องให้ฤๅษาคาท้อสู้อัจฉริยะตามแบบฉบับนวนิยายโลกิณณฉจัญญ์ เอาชีวิตเข้าเสี่ยงต่อความเป็นความตาย ในที่สุดความดีของเขาก็เป็นที่ยอมรับและผลของการทำความดีทำให้เขาได้ครอบครองที่ดิน และได้รับความรักความอบอุ่นจากพ่อตั้งเดิม ส่วนในเรื่อง สุภาพบุรุษชาวคืน วศินเป็นคนดี มีความกตัญญู แต่ได้รับการดูถูกเหยียดหยามเพราะเป็นลูกภรรยาช้อยและยากจน วิถีชีวิตของวศินตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่องนี้คล้ายกับฤๅษาคาตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง ปืนไฟ คือการออกจากบ้านไปฉจัญญ์แต่ลำพัง ในภายหลังเขามีวิถีชีวิตที่รุ่งเรืองขึ้น จนทุกคนที่เคยประณามเขาไว้ต้องยอมรับว่าเขาเป็นคนดี

2.4.1.2 การมุ่งมั่นทำความดีเพื่อนำไปสู่ความปรารถนาสูงสุดของชีวิต ความคิดคำนึง (2481) แรงอธิษฐาน (2498)¹ และ คุณหญิงพวงแข (2509) เป็นนวนิยายที่สะท้อนแนวคิดเรื่องการมุ่งมั่นทำความดีเพื่อนำไปสู่ความปรารถนาสูงสุดของชีวิต แนวคิดเช่นนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับการทำดีได้ดี หรือการทำความดีเพื่อชนะความชั่ว แต่มีจุดเน้นที่ต่างกันตรงที่แนวคิดที่ 2 นี้เน้นความมุ่งมั่นปรารถนา คือหวังผลจากการทำความดีมากกว่า

เรื่อง ความคิดคำนึง สะท้อนภาพชีวิตของคนรับใช้ที่ไต่เต้าขึ้นไปเป็นคุณนายตัวละครเอกที่เป็นคนรับใช้นั้นแม้จะมีลักษณะใฝ่สูงทะเยอทะยาน แต่เป็นความใฝ่สูงในทางที่ดี คือมีความต้องการที่จะเลื่อนฐานะของตนให้ดีขึ้นด้วยการประกอบคุณงามความดี ตัวละครเอกได้รับการอบรมสั่งสอนจากแม่ว่าถ้าอยากจะเป็นนายคนก็ต้องเป็นบ่าวมาก่อนแล้วคอยจดจำว่าการเป็นนายคนนั้นเขาเป็นกันอย่างไร ภาพของตัวละครเอกที่มี

¹ ปีที่พิมพ์รวมเล่ม.

คุณสมบัติน่าสนใจยิ่งยวด ข้างสังเกต ออกหน และสร้างสมความดีจนเป็นที่ไว้วางใจ
ของนายนั้น ทำให้ผู้อ่านไม่รู้ลึกทะลิกทะลวงใจนักเมื่อเธอได้เป็นคุณนายจริง ๆ ใน
ตอนท้ายเรื่อง อันที่จริงตัวละครเอกแทบไม่มีโอกาสได้เป็นคุณนาย แต่ผู้เขียนวาง
โครงเรื่องให้คุณนายคนเกิมทายอันเป็นเหตุบังเอิญที่มีลักษณะสมเหตุสมผล จนกระทั่ง
ผู้อ่านยอมรับ และเห็นคล้อยตามไปด้วยกับรางวัลแห่งความดีที่ตัวละครเอกได้รับ

ในเรื่อง แรงอธิษฐาน ผู้เขียนปูพื้นฐานให้ตัวละครเอกฝ่ายหญิงมีสภาพที่
ต่ำต้อย มีแต่คนดูถูกเหยียดหยาม จนเธอเกิดความมานะตั้งใจทำความดีเพื่อลบล้าง
คำหมิ่นประมาท ความตั้งใจจริงทำให้เธอสมปรารถนาในทุกสิ่งที่ได้ตั้งความหวังเอาไว้
ก. สურางคนางค์ ใค่นำเอาความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์เข้ามาเกี่ยวข้องกับกรคำเป็นเรื่อง
ด้วย มีเหตุการณ์ตอนที่ตัวละครเอกฝ่ายหญิงไปเคารพพระพุทธรูปที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์
และอธิษฐานขอให้เธอได้ทุกสิ่งทุกอย่างที่ตั้งความหวังเอาไว้ ทำให้ผู้อ่านรู้สึกสับสนว่า
เธอได้รับความสมหวังเพราะความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อบ้าง หรือเพราะพฤติกรรมของเธอ
ตลอดทั้งเรื่องที่ทำให้ทำความดีเพื่อพิสูจน์ตัวเองจนเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น นับเป็นข้อถ้อย
ที่ทำให้การเน้นแนวคิดของเรื่องขาดความหนักแน่นจริงจังไปอย่างมาก

เมื่อเปรียบเทียบระหว่าง แรงอธิษฐาน และ คุณหญิงพวงแข เห็นได้ว่า
คุณหญิงพวงแข มีกลวิธีการนำเสนอแนวคิดที่ชัดเจนกว่า โดยการสร้างโครงเรื่องให้
ตัวละครเอกฝ่ายหญิงไต่เต้าจากสภาพของคนรับใช้ขึ้นไปเป็นคุณนาย ก. สურางคนางค์ ใช้
กลวิธีการสร้างตัวละคร 2 ฝ่าย คือฝ่ายดีกับฝ่ายปฏิบัติเช่นเดียวกับนวนิยายที่เสนอ
แนวคิดประเภททำดีได้ดี ตัวละครฝ่ายปฏิบัติมีทั้งที่เป็นคนรับใช้ระดับเดียวกับตัวละครเอก
และที่เป็นคุณนายซึ่งอยู่ในฐานะสูงกว่า ความขัดแย้งเกิดจากการที่ตัวละครเอกได้เขยิบ
ฐานะดีขึ้น ทำให้ตัวละครฝ่ายปฏิบัติอิจฉา ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่อง แรงอธิษฐาน
และ คุณหญิงพวงแข มีพื้นฐานความเป็นมาในชีวิตที่คล้ายคลึงกัน คือเป็นเด็กบ้านนอก
ได้เข้ามาเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ และทำงานรับใช้ในบ้านของผู้ที่อุปการะเธอ
เอาไว้ ในเรื่อง แรงอธิษฐาน มีการเน้นเรื่องความแตกต่างของเด็กบ้านนอกและเด็ก
ในเมือง โดยให้ตัวละครหลายตัวมีอคติต่อเด็กบ้านนอกว่าไม่เรียบร้อย สอนยาก หูตูดเสียง
เหน่อ ฯลฯ แต่การกระทำของตัวละครเอกได้พิสูจน์ให้เห็นว่าเราไม่อาจตัดสินคุณค่าของ
คนจากพื้นเพหรือกำเนิดของเขาเท่านั้น ส่วนเรื่อง คุณหญิงพวงแข กลับเสนอทัศนะนี้ใน
ทางตรงกันข้าม โดยเน้นเรื่องกำเนิดของคนในทำนองที่ว่า เพชรย่อมเป็นเพชรวันยังค่ำ

แม้จะตกอยู่ในโคลนตม หมายถึงตัวละครเอกซึ่งมีพื้นเพเป็นลูกผู้ดีมีตระกูล แต่มาตกอยู่ในฐานะคนรับใช้นั่นเอง เทกกับเป็นการยืนยันความคิดส่วนหนึ่งของผู้เขียนที่ต้องการชี้ให้เห็นว่าการเลื่อนฐานะของคนนั้น ไม่เพียงแต่อาศัยคุณธรรมความดีเท่านั้น แต่พื้นเพหรือกำเนิดของเขาก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมฐานะดังกล่าวให้สูงส่งขึ้น

2.4.2 การดำเนินชีวิตโดยยึดหลักทางสายกลาง การดำเนินชีวิตโดยตั้งความหวังที่สูงเกินไปทำให้คนเราเสียใจในภายหลังเป็นแนวคิดสำคัญที่ ก. สุรางคนางค์ ต้องการเสนอในทำนองที่ให้ออกใจแก่ผู้อ่าน เพราะความใฝ่สูงทะเยอทะยานมักทำให้มนุษย์นึกหวัง ท้อแท้ และหมดความสุขในชีวิต มองในมุมกลับ ผู้เขียนต้องการให้คนเรากำหนดชีวิตในทางสายกลาง คือความพอดี ไม่หวังในสิ่งที่เกินตัว นวนิยายที่สะท้อนแนวคิดนี้ได้แก่ โคมผู้จองทอง (2497) และ ปราสาททราย (2500)

เรื่อง โคมผู้จองทอง เป็นนวนิยายที่เน้นตัวละคร กล่าวคือ มีการนำเอาลักษณะนิสัยของตัวละครมาเป็นปมขัดแย้งของเรื่อง โคมตัวละครเอกฝ่ายชายมีอุปนิสัยหยิ่งทะนงและรักศักดิ์ศรีของตน เขาพยายามดำรงความหยิ่งทะนงตนนี้ไว้ ความทะนงตนแม้จะเป็นลักษณะเด่นที่ทำให้โคมได้รับความสำเร็จในเรื่องอาชีพการงาน และชีวิตครอบครัว แต่ก็มึจุดอ่อนตรงที่ทำให้เป็นคนหัวนโหว่งง่าย กังนั้นเมื่อคนอื่นพูดถึงในทำนองที่ดูหมิ่นศักดิ์ศรีในความหยิ่งทะนงของเขา ทำให้เขาคิดสินใจหนีไปจากครอบครัว สร้างความทุกข์ระทมใจให้กับตนเองและภรรยา ในตอนท้ายของเรื่อง ก. สุรางคนางค์ ได้แสดงให้เห็นว่าโคมและภรรยาต่างลดทิฐิลงเพื่อความสุขของครอบครัว เพราะได้เห็นแล้วว่าอุดมคติในการใช้ชีวิตแบบหยิ่งทะนงเกินไปนั้น ไม่อาจนำมาใช้ได้ในการศึกษาปัญหาของครอบครัว ซึ่งเป็นปัญหาที่ต้องอาศัยการผ่อนหนักผ่อนเบา และการอ่อนโยนเข้าหากัน

ส่วนเรื่อง ปราสาททราย แสดงให้เห็นวิถีชีวิตหลายรูปแบบของมนุษย์ที่ยังมีความหวัง แต่บางครั้งความหวังนั้นก็ต้องพังทลายไป ไม่สมหวัง และบางครั้งมนุษย์จะได้รับสิ่งหนึ่งในขณะที่ต้องสูญเสียอีกสิ่งหนึ่งไป

ก. สุรางคนางค์ เสนอแนวคิดข้างต้นโดยการแสดงความเป็นไปในวิถีชีวิตของตัวละครหญิงหลายตัว ผ่านบทบรรยายและความคิดคำนึงของตัวละคร เอกฝ่ายหญิงตัวละครดังกล่าวมีปัญหาเกี่ยวกับความรักในลักษณะต่าง ๆ กัน ตอนท้ายเรื่องตัวละคร

บางตัวก็สมหวัง บางก็พลาดหวัง ผู้เขียนพินิจพิเคราะห์กับการวางโครงเรื่องที่มีทั้งโครงเรื่องใหญ่และโครงเรื่องย่อย ซึ่งล้วนโยงใยไปสู่การพิสูจน์แนวคิดของเรื่อง ในตอนจบตัวละครเอกฝ่ายหญิงต้องสูญเสียคนรักให้กับหญิงอื่นไปพร้อม ๆ กับความสำเร็จสูงสุดที่ได้รับจากงานอาชีพนักเขียน เป็นการย้ำความคิดที่ว่าไม่มีใครได้ทุกอย่างพร้อมกัน เมื่อได้สิ่งหนึ่งก็มักสูญเสียอีกสิ่งหนึ่งไปอันเป็นสัจจะแห่งชีวิต

ปราสาททราย เป็นนวนิยายที่มีแนวคิดน่าสนใจแม้จะเป็นนวนิยายรักซึ่งมีลักษณะพาดพิงในด้านโครงเรื่อง แต่มีความสมจริงในแง่ที่ผู้เขียนพยายามเสนอเรื่องราวที่เป็นจริง มีลักษณะสมเหตุสมผล นั่นคือการกล่าวถึงชีวิตในอีกมุมหนึ่งที่เป็นความทุกข์เวทนา ไม่ใช่ความสุข สนุกสนาน แต่เพียงด้านเดียวดังที่เคยเสนอในนวนิยายพาดพิงทั่วไป ก.สุรางคนางค์ ปิคเรื่องอย่างน่าประทับใจโดยการให้ตัวละครเอกฝ่ายหญิงผิดหวังจากความรัก การจบเรื่องเช่นนี้ทำให้ ปราสาททราย ไม่ได้รับความนิยมจากผู้อ่านเท่าที่ควร เมื่อเทียบกับนวนิยายเรื่องอื่น ๆ

ก.สุรางคนางค์ คงจะเอาใจผู้อ่านด้วยการเขียน ปราสาทรัก ต่อจาก ปราสาททราย โดยให้ตัวละครเอกทั้งสองฝ่ายได้แต่งงานกันในตอนท้ายเรื่อง แต่ก็ไม่ได้รับความนิยมสำเร็จอีกเช่นกัน เพราะโครงเรื่องที่ไม่รัดกุมขาดความสมจริง เมื่อเปรียบเทียบระหว่างนวนิยายทั้งสองเรื่องนี้แล้วอาจจัด ปราสาททราย เข้าไว้ในนวนิยายประเภทเรিংปัญหาได้ ในขณะที่ ปราสาทรัก เป็นนวนิยายประเภทเริงรมย์ที่ไม่มีคุณภาพ

มีนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งซึ่งเสนอแนวคิดย่อยในทำนองเดียวกับเรื่อง ปราสาททราย คือ นี่แหละรัก ก.สุรางคนางค์ ใช้ตัวละครฝ่ายปฏิบัติเป็นภาพสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของผู้หญิงที่มีความพึงเพื่อหะเยอทะยาน ใช้ความสวยและเสน่ห์หลอมนของคนที่ได้แต่จากหญิงสาวบ้านนอกเป็นนางเอกภาพยนตร์ ความใฝ่สูงจนเกินฐานะ เป็นที่มาของความอิจฉาริษยาเมื่อเห็นคนอื่นได้ก็ดีกว่าตน จิตใจของผู้หญิงนี้จึงไม่สงบหมองมัวไปด้วยความโลภหลง ความปรารถนาสูงสุดของเธอคือการได้รับทุกคำทอง แต่ก็พลาดทำให้ได้รับความผิดหวังอย่างมาก ในตอนจบผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่าชีวิตของผู้หญิงคนนี้ไม่อาจจะมีความสุขได้ เพราะไม่รู้จักยับยั้งชั่งใจและไม่รู้จักประมาณตน

2.4.3 การดำเนินชีวิตแบบสันโดษ สภาพความโศกเศร้าของสงคราม และสภาพเมืองหลวงที่ไม่น่าอยู่เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ ก.สุรางคนางค์ หันมาเขียนนวนิยาย เกี่ยวกับชีวิตชนบทในระยะแรกเช่นเรื่อง เรวดี (2484) และ เทพราช (2484-2488) ต่อมาในระยะหลัง ก.สุรางคนางค์ เขียนเรื่อง ขารโคก (2497)¹ เพื่อผลประโยชน์ ทางด้านประชาสัมพันธ์ให้กับกรมประชาสัมพันธ์² และเรื่อง จอมเทียน (2512)³ ซึ่งเน้นความสำคัญของชนบทแต่เพียงผิวเผินเท่านั้น จุดมุ่งหมายของนวนิยายเหล่านี้ ออกมาในแนวเดียวกันคือต้องการจะเสนอแนวคิดที่ว่า การดำเนินชีวิตแบบสันโดษ เป็น วิถีชีวิตที่เรียบง่ายและมีความสุข

เมื่อเขียนเรื่อง เรวดี นั้น ก.สุรางคนางค์ ได้แรงบันดาลใจจากหนังสือ ของ เควิด เครซอน ผู้ซึ่งเป็นบุคคลที่รักสงบและนิยมธรรมชาติ เนื้อหาของหนังสือนี้ เพื่อชี้แจงให้มนุษย์มีความเข้าใจอันดีต่อกัน และครองชีวิตอยู่ด้วยความสันติสุข⁴ นอกจาก แนวคิดที่ได้จากหนังสือของเครซอนแล้ว ยังเป็นความปรารถนาของ ก.สุรางคนางค์ เอง ที่ต้องการจะเสนอภาพชีวิตอันเงียบสงบของชนบท ซึ่งห่างไกลจากเมืองหลวงที่ยุ่งเหยิง และภาวะสงครามที่ร้ายแรงในขณะนั้น

ก.สุรางคนางค์ ใช้กลวิธีสร้างภาพตัวละครเปรียบเทียบระหว่างตัวละครเอก ฝ่ายชาย ซึ่งเป็นตัวแทนของบุคคลที่นิยมความสันโดษ และตัวละครเอกฝ่ายหญิงซึ่งเป็น ตัวแทนของบุคคลที่มีวิถีชีวิตอย่างฟุ้งเฟ้อแบบคนในเมือง ผู้เขียนสะท้อนแนวคิดผ่านตัวละครดังกล่าวโดยพยายามชี้ให้เห็นแง่มุมที่อัปสักษณ์ของสังคมในเมืองหลวงที่มีแต่การ แก่งแย่งแข่งขัน และการแบ่งชั้นวรรณะของพวกผู้คั่งมีเงินที่รังเกียจคนยากจนว่าเป็นคน ชั้นต่ำ สังคมในเมืองหลวงเหมาะสำหรับคนมีเงินที่จะเสพหาความสำราญไปชั่ววัน โดยเข้าใจว่านั่นคือความสุข ส่วนคนที่มองเห็นความจริงของชีวิต แสวงหาความสุขสงบ

¹ปีที่พิมพ์รวมเล่ม.

²สัมภาษณ์กัณฑ์ เที่ยงศิริ เมื่อ 30 มีนาคม 2525.

³ปีที่พิมพ์รวมเล่ม.

⁴ก.สุรางคนางค์ (นามแฝง), "คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ 1" เรวดี พิมพ์ครั้งที่ 3 (พระนคร : บำรุงสาส์น, 2512), ไม่มีเลขหน้า.

และเพื่อหน้ายกออสภาของเมืองหลวง ก็พยายามหลีกเลี่ยงมาหาความสันโดษในชนบท ก.สร้างคนางค์ วางโครงเรื่อง เรวดี ในลักษณะที่เกือบจะเป็นนวนิยายพาณิชย์ แต่ตอนปิดเรื่องได้ทิ้งปัญหาไว้ให้ผู้อ่านคิดต่อไปว่าตัวละคร เอกฝ่ายหญิงจะสามารถละทิ้งชีวิตที่เคยทรูหราสะควงสบายในเมืองหลวง มาดำเนินชีวิตที่เรียบง่ายและทุรกันดารได้อย่างไรในชนบทได้หรือไม่

เรื่อง เทพราช เป็นนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งที่สะท้อนภาพผู้คนที่ไม่พอใจกับสภาพเมืองหลวง จึงหันไปใช้ชีวิตในชนบท ผู้เขียนเสนอแนวคิดผ่านตัวละคร เอกฝ่ายหญิง ซึ่งไม่อาจทนสภาพที่อึดอัดขาดอิสรภาพของชีวิตชาววังได้ ทั้งยังได้รับความชมชื่นที่ถูกรังเกียจเพราะการมีเชื้อสายเป็นชาวนา ทำให้เธอตัดสินใจออกมาอยู่ชนบท ส่วนตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นชายหนุ่มที่มีการศึกษาสูง จบจากต่างประเทศ มีตำแหน่งหน้าที่ทางราชการ แต่กลับพอใจที่จะมาอยู่ชนบทเพื่อนำความรู้มาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ชาวชนบท การเสนอภาพตัวละครเอกฝ่ายชายของ ก.สร้างคนางค์ค่อนข้างมีลักษณะแบบอุดมคติ และเป็นการแสดงถึงความหวังที่จะได้เห็นความเจริญก้าวหน้าของชนบทที่เกิดจากการพัฒนาของบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ

นอกจากการสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตแบบสันโดษแล้ว นวนิยายเรื่องนี้ยังสะท้อนให้เห็นการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน ตั้งแต่สภาพบ้านเรือนความเป็นอยู่ ประเพณี ความใกล้ชิดสนิทสนมระหว่างเครือญาติ ตลอดจนค่านิยมและความเชื่อต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ผู้เขียนพยายามแทรกทัศนะส่วนตัวในเชิงวิพากษ์-วิจารณ์เอาไว้ด้วย เช่นในเรื่องการทำบุญของชาวบ้านที่บางโอกาสทำให้เป็นการสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ

ในช่วงหลัง ก.สร้างคนางค์ เขียนนวนิยายเกี่ยวกับชีวิตชนบทไว้ 2 เรื่อง คือ ซารุโสภ และ จอมเทียน ซึ่งเป็นนวนิยายขนาดสั้นและไม่มีลักษณะเด่นเท่าไรนัก เนื้อหาของนวนิยายยังคงเป็นเรื่องราวของความรักพร้อมกับการเสนอแนวคิดที่ยกย่องชีวิตชนบทว่าเป็นชีวิตที่สันโดษและมีความสุข

"ซารุโสภ" เป็นชื่อตำบลหนึ่งใกล้กับพระพุทธบาทสระบุรี ที่ซึ่งในสมัยหนึ่งกรมประธาสงเคราะห์ได้จัดตั้งนิคมสร้างตนเองขึ้น ก.สร้างคนางค์ ได้มีโอกาสไปเยือนที่นั่น รู้สึกประทับใจในบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติสวยงาม จึงนำมาเขียนเป็น

นวนิยายชื่อ ซาร์โสภ นวนิยายเรื่องนี้สะท้อนภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่อพยพมาจากเมืองหลวงและที่ต่าง ๆ มาอยู่ที่นิคมสร้างตนเองที่ซาร์โสภ โดยยึดอาชีพการทำไร่เป็นหลัก เพียรเป็นชายหนุ่มที่ค่อนข้างมีความรู้และมีความคิดก้าวหน้า ใฝ่ใถ้งานกับอคิสัยซึ่งเป็นสาวชาวกรุงและอยู่ในฐานะที่สูงกว่า คือเป็นลูกสาวของเจ้าของสวนที่ครอบครัวของเพียรเคยเช่าทำอยู่ก่อน ผู้เขียนสร้างปมขัดแย้งในเรื่องโดยนำเอาปัญหาทำนองแม่ตัวกับลูกสะใภ้มาแทรก ให้ครอบครัวของเพียรไม่ยอมต้อนรับอคิสัย เพราะเห็นว่าเป็นชาวกรุงเทพฯ คงทำอะไรไม่เป็น แต่ปรากฏว่าเธอช่วยทำงานแบ่งเบาภาระในบ้านได้หลายอย่าง มีหน้าซำยังได้นำแบบอย่างที่ดีมาเผยแพร่ให้แก่ชาวบ้าน เช่นการรู้จักแต่งกายให้น่าดู การพูดจาให้ไพเราะแบบชาวกรุง การประกอบอาหาร การปฐมพยาบาล การจัดบ้าน ตลอดจนการกระตุ้นให้ชาวบ้านสนใจในศาสนกิจเช่นไปทำบุญตักบาตรที่วัดในวันพระ การกระทำของอคิสัยเป็นที่ยอมรับของครอบครัวและของชาวบ้านทั่วไป ทั้งเพียรและอคิสัยจึงมีส่วนช่วยพัฒนาชาวบ้านซาร์โสภในทางค้ำจุนจิตใจและการดำเนินชีวิตที่มีแบบแผนคิงาม

ส่วนเรื่อง จอมเทียน เป็นเรื่องราวของชายหนุ่มที่ผิดหวังจากความรัก จึงหลบหนีจากครอบครัวและสังคมเมืองหลวงไปอยู่ที่จอมเทียนในสภาพที่ยากจน ไม่ยอมสมาคมกับชาวกรุงเทพฯ โดยเฉพาะผู้หญิงซึ่งเขายังเช็ดชยาคอย แต่เป็นคนที่มีใจโอบอ้อมอารีต่อชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านยกย่องนับถือมาก ในที่สุดเขาก็แต่งงานกับหญิงสาวที่ทำให้เขาได้พบกับครอบครัวและรักษาพยาบาลเขาตอนเจ็บป่วย ทั้งสองตกลงใจจะอยู่ที่จอมเทียนตลอดไป นวนิยายเรื่องนี้ ก. สุรางคนางค์ ใช้โครงเรื่องแบบนวนิยายรักทั่วไป ไม่มีลักษณะเด่นทั้งโครงเรื่อง ตัวละคร และกลวิธีต่าง ๆ แต่สะท้อนให้เห็นว่าชีวิตชนบทเป็นชีวิตที่สันโดษ สุขสงบ น่าพึงพอใจ เป็นที่น่าสังเกตว่า ก. สุรางคนางค์ เขียน จอมเทียน ขึ้นในช่วงที่ชาวกรุงเทพฯ คืบกับการไปซื้อที่ริมหาดแถบจังหวัดชายทะเลทางภาคตะวันออก มีการวิจารณ์ว่าชาวบ้านชอบชายที่เพราะเห็นแก่กำไรไม่มากนัก ทำให้เสียที่ดินและอาชีพดั้งเดิมไป แต่การกล่าวถึงเพียงผิวเผินเช่นนี้ไม่ทำให้มองเห็นภาพเด่นชัด เป็นการแสดงความคิดเห็นตามธรรมดาที่ไม่มีความลึกซึ้งแต่อย่างใด

การเสนอนวนิยายเกี่ยวกับชีวิตชนบทในช่วง 20 ปีของ ก. สุรางคนางค์ นับแต่ เรวดี และ เทพราช มาถึง ซาร์โสภ และ จอมเทียน ไม่ได้มีการพัฒนาทาง

แนวคิดเท่าใดนัก เห็นได้จากเนื้อหาที่ซ้ำกัน และการสร้างตัวละครในบุคลิกเดียวกัน (เช่นตัวละครเอกฝ่ายชายในเรื่อง เรวดี และ จอมเทียน) จะเห็นได้ว่านวนิยายเหล่านี้ไม่มีลักษณะเด่น และ ก.สุรางคนางค์ ไม่ค่อยสัมพันธ์กับการเสนอเรื่องราวชีวิตชนบทสักเท่าไร สภาพชนบทที่เธอสะท้อนออกมาเป็นเพียงบางส่วนของสังคมที่แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์เท่านั้น ในส่วนที่เป็นความแห้งแล้ง ความเจ็บไข้ และความทุกข์ยาก

ก.สุรางคนางค์ กล่าวถึงไว้น้อยมาก ข้อดีก็คือ ก.สุรางคนางค์ เห็นว่าชีวิตในชนบทมีความสันโดษ คิดว่าในเมืองที่มีแต่คนเห็นแก่ตัว แกร่งแย่งแข่งดีหลอกลวงกัน และ ก.สุรางคนางค์ พยายามชี้ให้เห็นว่าชาวชนบทต้องการผู้นำและแบบอย่างที่ดี เพื่อพัฒนาให้การดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้น คนที่จะไปอยู่ชนบทจึงควรเป็นคนที่ดี รู้จักเสียสละและรักความก้าวหน้า ในช่วงเวลาต่อมา ก.สุรางคนางค์ เขียนถึงสภาพชีวิตชนบทอย่างผิวเผินโดยนำมาใช้เป็นฉากหรือบรรยากาศของเรื่อง เช่นในนวนิยายเรื่อง ทางสายเปลี่ยว ปืนไฟ สุภาพบุรุษชาวดิน รักประกาศิต และ ภูษิษย์-นริศรา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสภาพชนบททางภาคเหนือที่อุดมไปด้วยป่าไม้และไร่นาขนาดใหญ่ แต่ไม่ได้เสนอแนวคิดอะไรที่เด่นชัดออกมาอีก

2.4.4 การดำเนินชีวิตแบบอุดมคติ ก.สุรางคนางค์ เสนอแนวคิด เรื่องการดำเนินชีวิตแบบอุดมคติว่ามนุษย์เราต่างมีภาระหน้าที่กันคนละอย่าง และควรทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดไว้ในเรื่อง หมอกัดหงส์ (2514) ซึ่งเป็นนวนิยายขนาดยาวเรื่องสุดท้ายของ ก.สุรางคนางค์ และเป็นนวนิยายเพียงเรื่องเดียวที่ ก.สุรางคนางค์ เสนอแนวคิดเรื่องการดำเนินชีวิตแบบอุดมคติ ผู้เขียนวางบุคลิกตัวละครในอุดมคติขึ้นมา และกำหนดบทบาทให้มีอาชีพเป็นหมอ ซึ่งเป็นอาชีพที่สามารถมองเห็นลักษณะอุดมคติของผู้ประกอบอาชีพได้ง่าย เพราะหมอมีภาระหน้าที่สำคัญในการขจัดภัยไข้เจ็บที่มารบกวนเพื่อนมนุษย์ และการจะปฏิบัติหน้าที่อันยิ่งใหญ่ให้ดีที่สุด ผู้ที่เป็นหมอก็ต้องเป็นบุคคลที่มีความเสียสละสูง

ก.สุรางคนางค์ ยกย่องอาชีพหมอมานเปรียบเทียบกับอาชีพครูว่า

อาชีพหมอกับอาชีพครุฑก็จะคล้ายกัน ครบเปรียบเทียบตัวเองว่าเหมือนเรือจ้าง พอถึงฝั่งแล้วเขาก็ถีบหัวเรือส่ง หมอกก็เหม็นอุณกัน เวลาเจ็บไขเขาก็นึกถึงหมอก พอหายแล้วก็แล้วกัน แยกทั้งหมอกและครุฑก็มีสิ่งที่มีใจคล้ายกัน คือเกิดมาเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ทำประโยชน์ให้แกคนอื่น¹

ผู้เขียนพยายามเน้นบทบาทของหมอในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ โดยยึดมนุษยธรรมเป็นหลักโดยเปิดโอกาสให้หมอร่ำรวยได้ แต่ไม่ใช่ความร่ำรวยที่เกิดจากการขูดเลือดขูดเนื้อคนไข้ ผู้เขียนหวังถึงผู้ปกครองที่ต้องการให้ลูกหลานเรียนวิชาแพทย์เพียงเพื่อหวังความร่ำรวยมั่งคั่ง หมอบางคนก็ไปประกอบอาชีพที่ต่างประเทศกอบโกยเงินทองจนร่ำรวยขึ้นมา แต่ถ้าความร่ำรวยเป็นสิ่งที่ขัดกับมนุษยธรรมแล้ว ก. สุรางคนางค์ เห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าคิดอยู่มาก

ก. สุรางคนางค์ สร้างหมอก็คงตั้งขึ้นมาเป็นตัวแทนของหมอในอุดมคติ ที่มีคุณงามความดีเพียบพร้อมทุกด้าน เป็นลูกที่มีความกตัญญู เป็นพี่ชายที่เสียสละ และเป็นหมอที่อุทิศตัวเพื่องานและหน้าที่โดยไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยาก หมอก็คงตั้งคำเป็นชีวิตแบบสมณะ ไม่มีภรรยาคนใด และไม่กล้าแต่งงานเพราะเกรงว่าจะไม่มีเวลาให้ครอบครัวเนื่องจากงานอาชีพที่รัดตัว ผู้เขียนผูกโยงเรื่องโดยการแทรกเหตุการณ์หลาย ๆ อย่างที่ทำให้เห็นว่าอาชีพหมอนั้นต้องเผชิญกับปัญหาสังคมอย่างไรบ้าง เช่น การที่หมอดุกโจรงจีตัวไปเพื่อรักษาพวกของคนที่ได้รับบาดเจ็บ หรือการที่หมอดุกเด็กสาวคนหนึ่งขอร้องให้ทำแท้งให้ และการที่หมอได้เห็นสภาพครอบครัวที่ยากจน และหัวหน้าครอบครัวเป็นโรคพิษสุราเรื้อรัง หมอก็คงตั้งรู้สึกนึกและสะเทือนใจมากเมื่อเด็กสาวที่ท้องไม่มีพ่อไปกระโดดหน้าผาก และชายที่เป็นโรคพิษสุราเรื้อรังต้องตายไป โดยที่หมอช่วยเขาเหล่านั้นไม่ได้ ก. สุรางคนางค์ เสนอปัญหาเหล่านี้อย่างฉิวเฉียด ไม่ได้มองลึกไปถึงต้นตอของปัญหา บางครั้งผู้เขียนพยายามหาสาเหตุของปัญหาบ้างเหมือนกัน เช่นกรณีของเด็กสาวที่ท้องไม่มีพ่อนั้น เกิดจากปัญหาครอบครัว และศัณหาของผู้ชายซึ่งมีฐานะและชื่อเสียงในสังคม โดยเฉพาะเป็นถึงเจ้าของโรงเรียนของเด็กสาวผู้นั้นเอง ส่วนกรณีของชายที่ตายไปเพราะพิษสุรานั้น ผู้เขียนไม่ได้เสนอปัญหาที่เด่นชัด นอกไป

¹ก. สุรางคนางค์ (นามแฝง), หมอก็คงตั้ง (พระนคร : คลังวิทยา, 2515), 1 : 39.

จากการเสนอภาพครอบครัวที่ยากจน แต่ไม่ไค้มองไปถึงสาเหตุของความยากจนและการคิดเกล้าของชายผู้นั้น ก. สूरังคนางค์ สร้างความสะเทือนใจของเหตุการณ์โดยการให้ภาพเปรียบเทียบที่ขัดแย้งกันแบบชาวกับคำ เช่นเสนอภาพงานเลี้ยงที่หรูหราสนุกสนานของคนรวย สลับกับภาพความเจ็บปวดและความกักขะของโจรปล้นทรัพย์หรือเสนอภาพครอบครัวของหมอกที่พูดถึงแหวนหมั้นราคาหลายหมื่น สลับกับภาพครอบครัวของชายที่คิดเกล้า ซึ่งไม่มีข้าวจะกิน แต่ทั้งการเสนอปัญหาและการสร้างภาพเปรียบเทียบเหล่านี้ ก. สूरังคนางค์ ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายอะไร เกินกว่าการเน้นให้เห็นความดีของหมอกักขะพงศ์ และประสบการณ์ที่ทำให้หมอกัดคิดสนใจไปเป็นแพทย์อาสาสมัครในเขตทุรกันดาร กับหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ จึงสรุปได้ว่า การแก้ไขปัญหาสังคมในทัศนะของ ก. สूरังคนางค์ คือ การสังคมนาเคราะห์ เช่นที่หมอกักขะพงศ์กระทำอยู่

นอกจากหลักการในการดำเนินชีวิตทั้ง 4 แนวทางดังกล่าวแล้ว ก. สूरังคนางค์ ยังได้เสนอหลักการในการดำเนินชีวิตในทางอื่นอีก ซึ่งมีลักษณะเป็นประเด็นย่อยที่ไม่อาจจัดรวมเข้าในหัวข้อดังกล่าวข้างต้นได้ ได้แก่การดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับในสังคม โดยยึดหลักการเอื้อเพื่อเอื้อแก่และช่วยเหลือกัน ซึ่งเป็นแนวคิดของนวนิยายเรื่อง เพื่อนบ้าน (2495)¹ และการเสนอภาพชีวิตของนักเขียนซึ่งมีแต่ความยากลำบากใน เรื่องภูทอกแดง (2498)

เพื่อนบ้าน เป็นนวนิยายขนาดสั้นที่ ก. สूरังคนางค์ เขียนขึ้นโดย

มีความมุ่งหมายจะแสดงให้โลกรู้ว่าในยามสงครามนั้นประชาชนมีจิตใจอย่างไร รักใคร่สามัคคีช่วยเหลือเอื้อแก่กันอย่างไร คำว่า "เพื่อนบ้าน" ไม่ควรจะมี ความหมายเพียงผู้ที่อยู่ในบ้านใกล้เคียงเท่านั้น มันหมายถึงชีวิตจิตใจและวิญญาณซึ่งมนุษย์ ควรจะผูกพันกันไว้ เพื่อสร้างสันติสุขอันแท้จริงด้วย²

เนื้อหาที่สะท้อนในนวนิยายเรื่องนี้ไม่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สงครามแต่อย่างใด แต่การที่ผู้เขียนตั้งจุดปรารถนาในการเขียนไว้อย่างสูงส่งนั้น นับเป็นผลกระทมาจากสงครามต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนอย่างแน่นอน ก. สूरังคนางค์ พยายามมองโลกในแง่ดีเสมอ ในนวนิยายเรื่องนี้ เขาจึงเสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักการในการดำเนินชีวิตของ "เพื่อนบ้าน"

¹ปีที่พิมพ์รวมเล่ม.

²ก. สूरังคนางค์ (นามแฝง), "บันทึกของผู้เขียน" เพื่อนบ้าน ลุกรักลูกชัง (พระนคร : หอวิทยากร, 2495), ไม่มีเลขหน้า.

ในภาวะสงครามที่ทำให้ทุกคนจำต้องคงอยู่ในสภาพที่ลำบากเท่าเทียมกันหมด นั่นคือความรักใคร่สามัคคีช่วยเหลือเนื้อเนื้อแก่กัน ก. สूरางคนางค์ เสนอแนวคิดดังกล่าวผ่านบทบาทของตัวละครที่เป็นสามีภรรยาคู่หนึ่ง ซึ่งขอความช่วยเหลือเพื่อนบ้านโดยเป็นทั้งเพื่อนคุยเพื่อนปรับทุกข์ ที่พึ่ง ผู้แก้ไขปัญหา และผู้ส่งเคราะห์ ของเพื่อนบ้านทุกคน ผู้เขียนใช้กลวิธีวางโครงเรื่องโดยการนำเอาเหตุการณ์และภาพชีวิตของตัวละครต่าง ๆ กันมาเชื่อมโยงเข้าด้วยกันโดยใช้ตัวละครเอกเป็นแกนกลางดำเนินเรื่อง และเพื่อให้แนวคิดมีเอกภาพ เหตุการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวละครจึงจำเป็นต้องเป็นปัญหาที่คล้ายคลึงกันคือปัญหาครอบครัว อาจกล่าวได้ว่า ก. สूरางคนางค์ สร้างปมขัดแย้งในเรื่องจากปัญหาครอบครัว เพื่อนำไปสู่การเสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักการในการดำเนินชีวิตที่ว่า เพื่อนบ้านควรมีความเห็นอกเห็นใจ รักใคร่และสามัคคีกัน

ส่วนเรื่อง กุตหลาแดง เป็นนวนิยายที่มีลักษณะเป็นอัตชีวประวัติ แสดงให้เห็นชีวิตของนักเขียนที่กองคินรนทอสูกับอุปสรรคทั้งด้านชีวิตส่วนตัวและชีวิตการทำงาน ความสำเร็จของนักเขียนยากลำบากกว่าจะประสบความสำเร็จ เป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียงขึ้นมาได้ ก. สूरางคนางค์ ใช้กุตหลาแดงเป็นสัญลักษณ์ของความทุกข์ ความเศร้า และความสำเร็จของนักเขียนหญิงคนหนึ่งที่ยังคงพบกับอุปสรรคทั้งแก่เริ่มต้นเป็นนักเขียน เนื่องจากทางบ้านไม่ให้การสนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเธอรักกับนักเขียนชายคนหนึ่ง ทำให้พอโกรธมากถึงขั้นตัดพ้อตัดลูกกัน เพราะในสมัยนั้นนักเขียนได้ชื่อว่าเป็น "นักประพันธ์ไส้แห้ง" นักเขียนส่วนใหญ่ยากจนไม่มีเกียรติ และไม่มีคนยกย่องเชิดชู ตัวละครเอกได้สามัคคีช่วยแนะนำส่งเสริมและสร้างเธอให้เป็นนักเขียน แต่ก่อนที่จะประสบความสำเร็จเป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียงขึ้นมาได้นั้น เธอต้องประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิตอย่างยากจน และต้องเผชิญกับปัญหาในด้านการทำงาน การพิมพ์ และการจำหน่าย นวนิยายของเธอ เพราะเหตุที่เธอได้นำชีวิตของหญิงโสเภณีมาเขียน คนส่วนใหญ่จึงไม่ยอมรับ อย่างไรก็ตาม นวนิยายเรื่องนี้ทำให้ตัวละครเอกกลายเป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียง ก. สूरางคนางค์ ต้องการชี้ให้เห็นว่าแม้นักเขียนจะประสบความสำเร็จในการทำงาน ก็มีใ้หวังจะมีชีวิตที่สุขสบายขึ้น ดังเช่นตัวละครเอกที่ยังคงลำบากทำงานบ้าน เลี้ยงลูก และเขียนหนังสือไปช่วย ขณะเดียวกันต้องสะสมเงินทองเพื่อสร้างบ้านและฐานะของตนให้มั่นคง ในขณะที่กำลังมีความสุขตามอัธยาศัยของตนอยู่นั้น สามีกก็เสียชีวิตลง ทำให้เธอเสียใจมาก

กุหลาบแดง นับได้ว่าเป็นนวนิยายเรื่องหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นหลักการในการดำเนินชีวิต โดยเน้นที่ชีวิตของนักเขียน ก.สุรางคนางค์ ซึ่งให้เห็นว่านักเขียนแม้จะมีชีวิตยากลำบาก แต่ด้วยความรักในงานของตน และความห้อยพะเนงในศักดิ์ศรีของความ เป็นนักเขียน ทำให้ให้นักเขียนกล้าเผชิญกับอุปสรรค และมีความสุขจากการใช้ชีวิตที่อิสระ มากกว่าความพึงพอใจในลาภยศและเงินทอง

จากแนวคิดเกี่ยวกับหลักการในการดำเนินชีวิตที่กล่าวมาทั้งหมด เห็นได้ว่า ก.สุรางคนางค์ มีความเชื่อมั่นในหลักการที่ว่า คนที่ทำความดีย่อมได้รับความสุขจาก ผลแห่งการประกอบคุณงามความดีนั้น นอกจากนี้ ก.สุรางคนางค์ ยังเสนอแนวทางที่จะ ทำให้ชีวิตมีความสุขโดยยึดหลักทางสายกลางคือความพอดี และการรู้จักประมาณตนหรือ หลักการดำเนินชีวิตแบบสันโดษโดยเสนอแนะให้ออกไปใช้ชีวิตในชนบท แสวงหาความสุข สงบจากธรรมชาติและวิถีชีวิตที่เรียบง่าย แนวคิดเกี่ยวกับหลักการในการดำเนินชีวิต ของ ก.สุรางคนางค์ พะนาถึงขั้นเสนอให้คนเรารู้จักใช้ชีวิตแบบอุคมคคิ คือการทำคน ให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ทั้งนี้ต้องอาศัยเมตตาธรรมและมุนษยธรรมในการช่วยเหลือ ผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก ก.สุรางคนางค์ ยังได้เสนอหลักการในการดำเนินชีวิตของคนที่อยู่ ร่วมกันในสังคม เป็นการแนะแนวทางการปฏิบัติระหว่างบุคคลต่อบุคคล ซึ่งเป็นแนวคิดที่ มองกว้างออกไปจากตัวตน ในทางกลับกัน ผู้เขียนได้เสนอหลักการในการดำเนินชีวิต เฉพาะบุคคลโดยการ เน้นภาพชีวิตของนักเขียนเป็นพิเศษอีกด้วย

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิง

ในฐานะที่ ก.สุรางคนางค์ เป็นนักเขียนสตรี เธอจึงเขียนถึงผู้หญิงได้อย่าง ลึกซึ้ง ขณะเดียวกันก็พยายามทุกวิถีทางที่จะสร้างบทบาทของผู้หญิงให้เป็นที่ยอมรับของคน ในสังคม การให้ความสำคัญกับตัวละครฝ่ายหญิงในนวนิยายของเธอเป็นเครื่องยืนยัน ได้เป็นอย่างดีว่า ก.สุรางคนางค์ เรียกร้องสิทธิสตรีอยู่อย่างเงียบ ๆ วิธีการของเธอไม่ โจ่งแจ้งและไม่สร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นกับใครทั้งสิ้น หากเป็นวิธีการที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้หญิงช่วยกันเองหันมาค้นหาคุณค่าของตนเอง แทนที่จะยอมรับข้อกำหนด กฎเกณฑ์ที่สังคมหยิบยื่นให้ เนื่องจากแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในนวนิยายของ ก.สุรางคนางค์ มีหลายแนวคิด และมีการนำเสนอทั้งในฐานะที่เป็นแนวคิดสำคัญ และเป็นแนวคิดย่อยหรือ ทักษะที่แทรกเข้ามา ในที่นี้ผู้วิจัยจึงได้แบ่งแนวคิดดังกล่าวออกเป็น 2 ประเด็นตาม

ลักษณะของการนำเสนอคือ

- 2.5.1 การเสนอแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในฐานะที่เป็นแนวคิดสำคัญของเรื่อง
- 2.5.2 การเสนอแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในฐานะที่เป็นแนวคิดย่อยของเรื่อง
- 2.5.1 การเสนอแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในฐานะที่เป็นแนวคิดสำคัญของเรื่อง

แบ่งได้เป็น

- 2.5.1.1 การวิพากษ์วิจารณ์ความอยุติธรรมของสังคมที่มีต่อผู้หญิง
- 2.5.1.2 ความสำคัญของพรหมจารี
- 2.5.1.1 การวิพากษ์วิจารณ์ความอยุติธรรมของสังคมที่มีต่อผู้หญิง

ก. สุรางคนางค์ เสนอแนวคิดความบางครั้งเราไม่อาจตัดสินการประพฤติก้าวของผู้หญิงตามมาตรฐานทางศีลธรรมและจารีตของสังคมได้หากไม่พิจารณาถึงสาเหตุของการประพฤติก้าวนั้นในนวนิยาย 2 เรื่องคือ หญิงคนชั่ว (2480) และ พันทิพา (2488)

ในเรื่อง หญิงคนชั่ว ก. สุรางคนางค์ ให้นำเอาชีวิตของหญิงโสเภณีมาเสนอไว้อย่างกล้าหาญและทำทนาย ซึ่งในขณะนั้นเป็นเนื้อหาแปลกใหม่ที่ยังไม่เคยมีใครเขียนถึง โดยเฉพาะผู้เขียนเป็นสุภาพสตรีและเคยมีอาชีพเป็นครูมาก่อน ปัจจุบันดังกล่าวทำให้ หญิงคนชั่ว เป็นนวนิยายที่มีผู้อ่านชวัญถึงมากที่สุดเมื่อหนังสือได้ตีพิมพ์เผยแพร่ออกมา ในนวนิยายเรื่องนี้ ก. สุรางคนางค์ เสนอแนวคิดที่สะท้อนความสำนึกทางมนุษยธรรมที่เห็นใจหญิงที่ถูกกดขี่¹ โดยพยายามชี้แจงให้ผู้อ่านเห็นว่า การที่หญิงสาวบริสุทธิ์ต้องกลายเป็นหญิงโสเภณีนั้นเป็นเพราะเหตุใด ในความเป็นจริงแล้วไม่มีผู้หญิงคนไหนต้องการเป็น "หญิงคนชั่ว" แต่เพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เพราะความจำเป็น และความสิ้นหวังในชีวิต ผู้เขียนสร้างความสะเทือนใจโดยการนำเอาความรักของแม่ที่มีต่อลูกมาเป็นเหตุผลของการกระทำของตัวละครเอก พร้อมกับการใช้พรรณนาโวหารให้เห็นภาพว่าตัวละครเอกต้องตกอยู่ในภาวะขมขื่นและจำยอม ทั้งนี้เพื่อความอยู่รอดของตัวเองและลูกน้อย และถึงแม้ว่าตัวละครเอกจะมีสภาพเป็นหญิงโสเภณี ก็ได้พยายามทุกวิถีทางที่จะหลีกเลี่ยงหนีอาชีพนี้ แต่ไม่สำเร็จ การคืนมนต์สู่ชีวิตของตัวละครเอก แสดงให้เห็นความไม่ยุติในจิตใจของหญิงโสเภณีที่ผู้เขียนต้องการจะเน้นให้เห็นด้วย

¹ศรีศิลป์ บุญขจร, นวนิยายกับสังคมไทย (2475-2500)..., หน้า 84.

รู้สึกเห็นอกเห็นใจการวิพากษ์วิจารณ์ค่านิยมเกี่ยวกับผู้หญิงในเรื่อง หญิงคนชั่ว
 ก. สุรางคนางค์ ใช้วิธีการเรียกร้องความเห็นอกเห็นใจจากผู้คนในสังคมให้หันมา
 พิจารณาสาเหตุที่ทำให้ผู้หญิงกลายเป็นโสเภณีก่อนที่จะประณามว่าเธอเหล่านั้นเป็นคน
 ชั่ว พร้อมทั้งห่วงถึงค่านิยม ศิลธรรม และจารีตประเพณีของสังคมว่าไม่อาจนำมาใช้
 คัดสินการกระทำของบุคคลโดยยุติธรรมได้เสมอไป นอกจากนี้ผู้เขียนยังได้เสนอ
 ห่วงห่านองที่ระชกประชันเสียดสีบุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นคนดีและเป็นผู้ดี แต่มีเบื้องหลัง
 ที่สกปรกโสมมยิ่งกว่าหญิงโสเภณีเสียอีก ช่างบางคนยังคำรงคุณความดีไว้ได้จากการ
 กตัญญูกรีกหญิงที่เขาประณามว่าเป็น "หญิงคนชั่ว"

ก. สุรางคนางค์ เขียนถึงชีวิตของหญิงโสเภณีโดยตรงเพียงเรื่องนี้เท่านั้น
 ในระยะต่อมาเธอเขียนถึงชีวิตของหญิงพาร์ตเนอร์ในเรื่อง คุณครูอินทรา แต่เป็นการ
 กล่าวถึงอย่างผิวเผิน แสดงให้เห็นเพียงการดำเนินชีวิตอย่างฉาบฉวย และความรู้สึก
 ที่ซาค้านต่อสภาพความเป็นอยู่ของตัวเองเท่านั้น ส่วนในเรื่อง สุภาพบุรุษชาวคืน
 กล่าวถึงหญิงโสเภณีที่มีใจบุญสุนทาน กิจกรรมประจำวันของหล่อนคือ การทำบุญสักการ
 หุกเข้า เพราะหวังว่าชาติหน้าจะได้เกิดมาเป็นคนดีอย่างคนอื่นบ้าง แต่นวนิยายทั้ง
 สองเรื่องไม่ได้สะท้อนสำนักทางมนุษยธรรม และแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้หญิงที่ถูก
 กตช้อย่างเช่นในเรื่อง หญิงคนชั่ว

พันทิพา เป็นนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งซึ่ง ก. สุรางคนางค์ พยายามชี้ให้เห็นว่า
 มาตรฐานทางศีลธรรมตามจารีตของสังคมบางครั้งก็อาจทำให้สังคมคัดสินการกระทำ
 ของบุคคลหนึ่งโดยปราศจากความยุติธรรม หากไม่พิจารณาไปถึงสาเหตุของการประพฤ
 ติ¹ การประพฤติชั่วนวนิยายเรื่องนี้คือการนอกใจสามีของหญิงสาวคนหนึ่ง
 ก. สุรางคนางค์ แสดงความเห็นอกเห็นใจว่า การกระทำผิดของเธอเป็นเพราะ
 อัจฉริยภาพของตัวละครทางด้านการวาดภาพและดนตรีที่ทำให้เธอไม่อาจทนกับสภาพ
 ความเฉยเมยของสามี ผู้มีชีวิตอยู่ด้วยการทำงานกินและนอนเท่านั้นได้ ก. สุรางคนางค์
 ใช้กลวิธีปูพื้นฐานความเป็นมาและบุคลิกของตัวละครเอกอย่างละเอียด ว่าเธอเป็นผู้มี
 ความละเอียดอ่อนไหวและมีจิตใจที่คงามเพียงใจ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจและเกิดความ

¹ ตรีศิลป์ บุญขจร, นวนิยายกับสังคมไทย (2475 - 2500)...., หน้า 183 -

รู้สึกเห็นอกเห็นใจว่า การตัดสินใจประพาศิษฐ์ของตัวละครเอกนั้นไม่ได้เกิดจากสันดานที่ไปชั่ว แต่เป็นเพราะสภาพการณ์หลายอย่างที่ทำให้เป็นไป ซึ่งเป็นการพยายามหาเหตุผลให้กับการกระทำชั่วของตัวละครที่ ก.สุรางคนางค์ ตั้งใจจะบอกกับผู้อ่าน ผู้เขียนนับได้ว่ามีความสามารถในการใช้กลวิธีดังกล่าวในการโน้มน้าวจิตใจผู้อ่านให้เข้าใจเหตุผลและความจำเป็นในการตัดสินใจของตัวละคร โดยไม่มีท่วงทำนองของการประชดประชันเสียสละคั่ง เช่นในเรื่อง หญิงคนชั่ว แต่ ก.สุรางคนางค์ ใช้วิธีการตั้งคำถามให้ผู้อ่านต้องขบคิดว่ แท้ที่จริงแล้วพันทิพาคิดหรือ ส่วนลำตอมก็คือเราควรยกโทษและให้อภัยในความผิดของเธอครั้งนี้

ก.สุรางคนางค์ยังได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการวิพากษ์วิจารณ์ความอยุติธรรมของสังคมที่มีต่อผู้หญิงในลักษณะของแนวคิดย่อยไว้ในนวนิยายเรื่อง รอยจารึก ตัวละครเอกในเรื่องนี้ไม่ได้ประพาศิษฐ์ศีลธรรมคั่ง เช่นตัวละครเอกในนวนิยาย 2 เรื่องแรก แต่สภาพที่เป็นหญิงหม้ายเพราะการหย่าร้างกับสามีชาวต่างชาติ ทำให้ตัวละครตกเป็นเหยื่อของการประนามจากคนร่วมสังคมว่าเป็น "โกแก่แม่ปลาช่อน" บ้าง เป็น "แม่หม้ายตัวร้ายเมียฝรั่ง" บ้าง ตัวละครเอกมีสภาพที่น่าเห็นใจเพราะตกเป็นทาสของค่านิยมในสังคมที่ไม่ยกย่องหญิงหม้าย เพราะถือว่าเป็นผู้หญิงที่ไม่บริสุทธิ์ที่สำคัญตัวละครเอกก็ติดอยู่กับค่านิยมดังกล่าวด้วย ทำให้เธอรู้สึกอยู่เสมอว่าเป็นคนไม่ดี และเป็นผู้หญิงที่ไม่บริสุทธิ์ ความรู้สึกนี้คือบาดแผลที่จารึกอยู่ในใจของตัวละครเอกตลอดเวลา ค่านิยมดังกล่าวไม่เปิดโอกาสให้ตัวละครเอกได้แต่งงานเพื่อเริ่มต้นชีวิตใหม่ เพราะถูกกีดกันจากแม่ของฝ่ายชาย นอกจากนี้ตัวละครเอกยังรู้สึกว่าตนเองไม่คู่ควรกับใครอีกด้วย จึงตัดสินใจมีชีวิตอยู่อย่างขมขื่นกับสภาพแม่หม้ายต่อไป

กล่าวได้ว่า ก.สุรางคนางค์ เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการวิพากษ์วิจารณ์ความอยุติธรรมของสังคมที่มีต่อผู้หญิงไว้อย่างชัดเจน โดยเน้นที่ผู้หญิงซึ่งได้ชื่อว่าประพาศิษฐ์ตามมาตรฐานทางศีลธรรมและจารีตของสังคม ผู้เขียนพยายามเรียกร้องให้คนในสังคมพิจารณาถึงสาเหตุของการประพาศิษฐ์ก่อนที่จะตัดสินว่าผู้หญิงเหล่านั้นมีความผิด การเสนอแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นสำนักทางมนุษยธรรมที่เห็นอกเห็นใจผู้หญิงที่ถูกกดขี่และได้รับความอยุติธรรมจากสังคม

2.5.1.2 ความสำคัญของพรหมจารี ก.สุรางคนางค์ เสนอว่าพรหมจารีเป็นสิ่งสำคัญของผู้หญิง ในนวนิยายเรื่อง คำของชีวิตสาว (2492) นวนิยายเรื่องนี้สะท้อนภาพส่วนหนึ่งของยุคนหลังสงครามที่มีวิถีชีวิตและทัศนคติเกี่ยวกับชีวิตแตกต่างไปจากสมัยก่อนสงคราม สังคมหลังสงครามตกอยู่ในสภาพของ "คนกินคน" อารยธรรมแบบใหม่ที่เคยแพร่เข้ามาทำให้ความเข้าใจในเรื่องชีวิตของคนแปรเปลี่ยนไป ความเจริญของคนยุคใหม่อยู่ที่วัตถุ เงินทอง ความสะดวกสบาย มั่งคั่ง ผู้คนจึงต้องต่อสู้แข่งขัน เอาวัดเอาเปรียบกันเพื่อความอยู่รอดของตัว ก.สุรางคนางค์ชี้ให้เห็นว่าทัศนคติเกี่ยวกับความรักและการแต่งงานของหญิงสาวได้แปรเปลี่ยนไปตามสภาพของสังคมด้วย การคลุมถุงชนเป็นเรื่องล้าสมัย การแต่งงานที่ไม่มีกฎเกณฑ์ ข้อผูกมัดทำให้เกิดการหย่าร้างง่ายขึ้น ผู้หญิงที่ทันสมัย คือผู้หญิงที่มีอิสระไปไหนมาไหนกับผู้ชายได้ตามใจชอบ ซึ่งเป็นสาเหตุของปัญหาการทำแท้ง ผู้เขียนแสดงความห่วงใยสตรีที่มองเห็นความเจริญทางวัตถุสำคัญกว่าจิตใจ สิ่งนี้ทำให้ผู้หญิงลืมนึกถึงคุณค่าของความเป็นสาวของตัวเองไป ดังที่วรุณยุพากล่าวกับมณิธราว่า "ผู้หญิงโดยมากวางลำตัวของหล่อนผิด บางคนเทียบอัตราความเป็นสาวของเธอเพียงแค่อัตราเข้าภาพยนตร์โปรแกรมดี ๆ เท่านั้นเอง บางคนเพียงเท่าลิปสติกหรือว่าเพียงไค้หนังรถโก้ ๆ ฉายเล่น"¹

ก.สุรางคนางค์ ใช้กลวิธีสร้างภาพตัวละครหญิงเปรียบเทียบกัน เพื่อชี้ให้เห็นความสำคัญของพรหมจารีโดยให้สิริบุษบาเป็นหญิงสาวที่ตกเป็นทาสความเจริญทางวัตถุ เห็นว่าเงินสำคัญกว่าความรัก ใช้ชีวิตอย่างเปล่าเปลื้อง ฟุ้งเฟ้อ จนในที่สุดต้องท้อลึนใจแต่งงานกับผู้ชายที่ไม่ไคร้รัก เพราะเธอได้เสียความบริสุทธิ์ให้แก่เขาไปแล้ว การแต่งงานเพราะเห็นแก่เงินและไม่ไคร้มีพื้นฐานของความรัก ทำให้ชีวิตครอบครัวไม่มีความสุข ตรงกันข้ามกับวรุณยุพนางสาวที่มีลักษณะของผู้หญิงรุ่นเกา รู้จักจักระเบียบในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขมากที่สุด การครองตัวดีทำให้เธอประสบความสำเร็จในชีวิตรู้ ผิดกับพี่สาว

¹ก.สุรางคนางค์ (นามแฝง), คำของชีวิตสาว พิมพ์ครั้งที่ 4 (พระนคร : คลังวิทยา, 2511), หน้า 293.

2.5.2 การเสนอแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในฐานะที่เป็นแนวคิดย่อยของเรื่อง
 การเสนอแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงของ ก.สุรางคนางค์ เป็นไปในลักษณะของการแสดง
 ความคิดเห็นไม่พอใจกับสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงแบบเก่า และพยายามสร้าง
 ภาพผู้หญิงในแบบของเธอ ซึ่งมีลักษณะตรงกันข้ามกับผู้หญิงประเภทแรก แต่ถึงอย่างไร
 ก.สุรางคนางค์ ก็เห็นว่าคุณสมบัติบางประการของผู้หญิงแบบเก่ายังคงมีความสำคัญ
 อยู่ ผู้หญิงในทัศนะของ ก.สุรางคนางค์ จึงมีลักษณะที่เรียกได้ว่าเป็นกุลสตรีที่มีรูปร่าง
 แบบบาง แต่มีจิตใจแข็งแกร่ง การเสนอผู้หญิงในทัศนะของ ก.สุรางคนางค์ มี
 ประเด็นสำคัญ 2 ประการ คือ

2.5.2.1 คุณค่าของผู้หญิงในทัศนะของ ก.สุรางคนางค์

2.5.2.2 บุคลิกภาพของผู้หญิงในทัศนะของ ก.สุรางคนางค์

2.5.2.1 คุณค่าของผู้หญิงในทัศนะของ ก.สุรางคนางค์

ก.สุรางคนางค์ ไม่เห็นด้วยกับสถานภาพของผู้หญิงในสังคมเก่าที่ผู้หญิงเปรียบได้กับ
 ทุกคาตัวหนึ่ง หรือเป็นเพียงสมบัติชิ้นหนึ่งของผู้ชาย ซึ่งแสดงว่าผู้หญิงต้องพึ่งพาอาศัย
 ผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา และขาดความเป็นตัวของตัวเอง ทั้งบทบรรยายความคิดของตัว
 ละครที่ว่า

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้หญิงประเภทนี้ได้อยู่คู่ควยแรงตัว ของพ่อแม่ อยู่อย่างทุกข์ทราฐาววัง เมื่อสาว เป็นทุกข์ตาของพ่อแม่ แต่งงานแล้วเป็นทุกข์ตาของตัว พ่อแม่ก็หวังอมลงก็รังแจะ เป็นทุกข์ตาของลูก ในลูกเลี้ยงก็อุปการะต่อไป ถ้ามีเงินมีทองลูกก็เคารพเกรงกลัว เสียสั๊กหนอย ถ้าไรเงินควยแล้ว ทุกตาบนศาลพระภูมิยังมีประโยชน์กว่า เพราะ ตั้งอยู่บนศาลมีคนกราบไหว้บูชาเป็นประจำ¹

ผู้หญิงจึงกลายเป็นภาระของผู้อื่นโดยเฉพาะเมื่อเป็นสาว ผู้หญิงทำให้ผู้ปกครองหนักใจ ในการ "รอการสู้ออกจากชาย" ก.สุรางคนางค์ ยังได้วิจารณ์ถึงความเคียดแค้นร้อนใจ ของผู้ปกครองที่มองหาแม่สื่อแม่ชักไว้แนะนำคู่ครองที่เหมาะสมให้แก่หญิงสาวราวกับว่า ผู้หญิงเป็นสินค้าที่บอกขาย² คุณค่าของผู้หญิงในสังคมเก่าอยู่ที่เครื่องประดับและการ แต่งงาน เพราะเครื่องประดับเป็นสิ่งที่ล่อตาให้ผู้หญิงได้รับความสนใจจากผู้อื่น ส่วน การแต่งงานเป็นเครื่องเรีตหน้าฐตาตามความเชื่อถือที่ว่าความคิของหญิงขึ้นอยู่กับสามี ทำให้มองเห็นว่าผู้หญิงไรคุณค่าในตัวเอง สังคมไม่ได้เล็งเห็นความสำคัญของผู้หญิง มากไปกว่าผู้มีหน้าที่ดูแลบ้าน เลี้ยงลูก และปรนนิบัติสามี บทบาทของผู้หญิงคือทาส หรือคนรับใช้ในบ้าน ซึ่งมีส่วนทำให้ผู้หญิงไม่ได้รับการศึกษาสูง การที่สังคมปิดกั้น และล้อมกรอบผู้หญิงให้มีบทบาทและสถานะจำกัดเช่นนี้ ผู้หญิงจึงหมดโอกาสที่จะได้รับ การศึกษา หรือแสดงความสามารถที่เหนือกว่าการทำงานบ้านเท่านั้น

ก.สุรางคนางค์ พยายามชี้ให้ผู้ชายหรือแม่แต่ผู้หญิงเองมองเห็นคุณค่าและ ความสำคัญของผู้หญิง โดยการปฏิเสธคานิยมแบบเกดคังกล่าว ผู้หญิงมีคุณค่าในตัวเอง โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องประดับหรือการสมรส ก.สุรางคนางค์ เห็นว่าการศึกษาและ การทำงานต่างหากที่ทำให้ผู้หญิงมีคุณค่าและสามารถพึ่งตัวเองได้ ทำให้พ้นจากสภาพ การเป็นเครื่องเล่นหรือสินค้าของผู้อื่น ตัวละครหญิงของ ก.สุรางคนางค์ ส่วนใหญ่ จึงไม่นิยมใช้เครื่องประดับ เพราะถือว่าความรู้เปรียบเสมือนเพชรนิลจินดาที่ประดับตัว และบางคนปฏิเสธการแต่งงานเพราะคิดว่าสามารถพึ่งตัวเองได้จากความรู้และงาน

¹ก.สุรางคนางค์ (นามแฝง), ปราสาทรัก (พระนคร : คลังวิทยา, 2514).
หน้า 366 - 367.

²ก.สุรางคนางค์ (นามแฝง), เทพราช (พระนคร : บำรุงสาส์น, 2512),
หน้า 111.

อาชีพของเธอเองเช่นตกงานในเรื่อง คูครอง ก.สร้างคนางค์ สนับสนุนให้ผู้หญิงได้รับการศึกษาสูง เพราะการศึกษาทำให้ผู้หญิงมีสิทธิและความสามารถเท่าเทียมผู้ชาย ทำให้ผู้หญิงพึ่งตัวเองได้โดยไม่ต้องมีผู้คุมครอง ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นว่าค่านิยมของสังคมกำลังเปลี่ยนไป ผู้หญิงจำเป็นต้องขวนขวายหาความรู้ ซึ่งนอกจากจะช่วยเสริมคุณค่าของตัวเอง และทำให้สามารถพึ่งตัวเองได้แล้ว ยังทำให้ผู้อื่นมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของผู้หญิงอีกด้วย ผู้ชายในสมัยต่อมาจึงนิยมเลือกคูครองที่มีความรู้ทั้งเช่นคำพูดของตัวละครที่กล่าวว่า

สมัยนี้ไม่ใช่เทพนิยายเสียแล้ว... ผู้หญิงจะเก็บตัวไว้กับบ้านกับกันครว้ แวดล้อมด้วยมิดและเซียง และรอให้พบเจ้าชายแบบนางซินเคอเรลานั้น ตายแล้วเกิดใหม่ก็ไม่โคพบราชรถมาเกย ผู้หญิงยังคงค้นรบนขวนขวายที่จะมีความรู้มีชื่อเสียง รุ่งโรจน์ขึ้นเพียงใด ทุกผู้ชายเขาก็ยิ่งฉลาดขึ้นมากทุกที แทนที่เจ้าชายจะหลับหูหลับตาเจิญนางซิน ซึ่งไม่มีอะไรดี นอกจากเช็ดขามสะอาก หุงข้าวไคสูกไปเป็นชายา ก็จะต้องเลือกเอาจากเวทีลีลาศ ที่แน่ใจแล้วว่าทั้งงามและทั้งมีวิชาความรู้

จากคำพูดนี้ยังแสดงให้เห็นว่าบทบาทและหน้าที่ของผู้หญิงมีเกินกว่าการทำงานบ้านเช่นแต่ก่อนอีกด้วย ในด้านการทำงาน ก.สร้างคนางค์ เห็นว่าผู้หญิงควรทำตัวให้มีคุณค่าและมีประโยชน์จากการทำงานเพื่อแสดงว่าผู้หญิงไม่ยอมงอมืองอตีนอยู่ภายใต้แดนของประเพณีอย่างแต่ก่อน² และเป็นการทำลายความรู้สึกไม่ยกย่องสตรีเพศของผู้ชายให้หมดสิ้นไป การทำงานนอกจากทำให้ผู้หญิงสามารถพึ่งตัวเองได้แล้ว ยังเป็นการช่วยเหลือครอบครัวด้วย อีกทั้งผู้ชายก็พอใจที่ผู้หญิงหรือภรรยาของตนสามารถหารายได้เองแทนการทำตัวเป็น "เรือหาง"³ ของเขา ก.สร้างคนางค์ ยังสนับสนุนให้ผู้หญิงที่มี

¹ ก.สร้างคนางค์ (นามแฝง), พันทิพา (พระนคร : บำรุงสาส์น, 2517), หน้า 288.

² ก.สร้างคนางค์ (นามแฝง), คูครอง (พระนคร : คลังวิทยา, 2512), หน้า 319.

³ ก.สร้างคนางค์ (นามแฝง), ปัทมา วรารักษ์ (พระนคร : บริษัทสมเกียรติ-จำกัด, ไม่ปรากฏปี), หน้า 68.

ความรู้ได้ใช้ความรู้ความสามารถของคนทำงานให้เกิดประโยชน์ และพยายามสมล้า่ง คำนิยมของผู้นิยมชนชั้นสูงหรือชั้นกลางที่ศึกษาหาความรู้ไว้เพื่อประดับตนเท่านั้น แต่ ไม่ได้ใช้ความรู้ในการประกอบอาชีพเพราะเห็นว่ามึฐานะคืออยู่แล้ว และการทำงาน เป็นเรื่องของผู้นิยมที่ยากจน ตัวละครหญิงของ ก. สूरางคนางค์ ที่มีความคิดใน เรื่องการศึกษาและการทำงานที่เด่นชัดได้แก่ อินทรีรา ในเรื่อง เชมรินทร์-อินทรีรา ส่วนอาชีพที่เหมาะสมสำหรับผู้นิยมในสมัยนั้นได้แก่ ครู ช่างทำนม ช่างตัดเสื้อ นักเขียน นักหนังสือพิมพ์ เลขานุการวิณี ฯลฯ ตัวอย่างเช่น มาลินีในเรื่อง ทางสายเปลี่ยว มี อาชีพเป็นครู สายวรุณในเรื่อง กุหลาบแดง มีอาชีพเป็นนักเขียน และวรุณยุพาใน เรื่อง ถ่านไฟเก่า มีอาชีพเป็นเลขานุการวิณี เป็นต้น

กล่าวได้ว่า ก. สूरางคนางค์ พยายามสร้างภาพผู้นิยมในทัศนะของเธอ ในลักษณะที่ตรงกันข้ามกับผู้นิยมในสังคมเก่า โดยเน้นคุณค่าของผู้นิยมที่เกิดจากการ ศึกษาและการทำงาน ซึ่งทำให้ผู้นิยมสามารถพึ่งตัวเองได้และมีความเป็นตัวของตัวเอง

2.5.2.2 บุคลิกภาพของผู้นิยมในทัศนะของ ก. สूरางคนางค์
การพิจารณาบุคลิกภาพของผู้นิยมในทัศนะของ ก. สूरางคนางค์ แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

- ก. รูปสมบัติ
- ข. คุณสมบัติ
- ก. รูปสมบัติ ในค่านรูปสมบัติ ก. สूरางคนางค์ เสนอว่า "ความสวย เป็นภัยต่อสตรี" ซึ่งเป็นแนวคิดย่อยที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องเดียวคือ ชั่วชีวิตหนึ่ง สาวิตรีตัวละครในเรื่องเป็นหญิงสาวที่สวยงามจนแม่ของเธอรู้สึกวิตกกังวลว่า

หญิงที่มีความงามเยี่ยม มักจะเป็นผู้ที่ประสบภัยในชีวิตมากกว่าหญิงที่ค้อย รูปสมบัติ สาวิตรี...สวยจริง ๆ...แต่จะมีประโยชน์อะไรเล่าหากความสวย งามเป็นภัยพิบัติแก่ผู้เป็นเจ้าของ และเป็นสิ่งที่ไม่ใช่ของคงทน ตกน้ำก็เปียก ลอมปอม ตกไฟก็ไหมพุดองใด ไม่ใช่ของยั่งยืนอยู่ชั่วชีวิต¹

¹ ก. สूरางคนางค์ (นามแฝง), ชั่วชีวิตหนึ่ง..., หน้า 27.

นอกจากความสวยจะไม่ใช่ว่าสิ่งที่ยังยืนแล้ว ยังทำให้เกิดความเคียดแค้นอีกด้วย เพราะผู้หญิงสวยเป็นสาเหตุให้ผู้ชายแก่งแย่งทะเลาะวิวาทกัน และผู้หญิงเกิดความรู้สึกอิจฉานินทาว่าร้ายกัน ความสวยจึงไม่ได้เพิ่มค่าตัวของผู้หญิงให้สูงขึ้น สาวตรีเป็นตัวอย่างของหญิงสาวที่มีความสวย และความสวยทำให้เธอตกเป็นเหยื่อของผู้อื่น ทั้งในด้านการแสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจ และการแสวงหาความสุขในฐานะที่เธอเป็นเครื่องบำเรอความสุขของชาย รูปสมบัติของสาวตรีมีส่วนทำให้วิถีชีวิตของเธอตกต่ำ ก. สุรางคนางค์ แสดงให้เห็นว่าการศึกษามีความสำคัญกว่าความสวยของสตรี โดยการเปรียบเทียบสาวตรีกับวินิตาหญิงสาวที่ไม่สวยแต่มีการศึกษาดี และการศึกษาช่วยส่งเสริมให้เธอมีวิถีชีวิตที่รุ่งโรจน์ขึ้น

การที่ ก. สุรางคนางค์ ไม่เน้นความสำคัญของผู้หญิงในด้านรูปสมบัติ มีผลทำให้เธอสร้างตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ไม่ได้มีความสวยเป็นเลิศ แต่มีความงามทางด้านคุณสมบัติแทน ได้แก่ กิริยามารยาทที่เรียบร้อย อ่อนหวาน ตัวอย่างตัวละครในแบบนี้เช่น กรอง ในเรื่อง กรองกาญจน์ และ ชนิษฐา ในเรื่อง เทพราช หรือถ้าตัวละครเป็นผู้หญิงที่สวยงาม ก. สุรางคนางค์ ก็ไม่ได้ย้ำถึงความสวยของตัวละครนั้น แต่ให้ความสำคัญกับอุปนิสัยที่เก่งกล้าสามารถมากกว่า ตัวอย่างตัวละครในแบบนี้เช่น พจมานในเรื่อง บ้านทรายทอง และนริศราในเรื่อง รักประกาศิต

ข. คุณสมบัติ ในด้านคุณสมบัติ ก. สุรางคนางค์ เน้นความแข็งแกร่งทางจิตใจ ความเป็นตัวของตัวเองและความสามารถของผู้หญิง เธอพยายามชี้แนะให้ผู้หญิงหลุดพ้นจากสภาพที่เป็นช่างเท้าหลัง เป็นผู้ที่ยอ่อนแอ และถูกรอบง่าจากผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา โดยการสร้างภาพตัวละครหญิงที่มีลักษณะนิสัยกล้าตัดสินใจ และกล้าเผชิญปัญหา อุปนิสัยดังกล่าวเป็นความเข้มแข็งที่อยู่ในบุคลิกที่อ่อนหวานอย่างกุลสตรี ตัวละครของ ก. สุรางคนางค์ ที่ดูเหมือนว่าเป็นผู้หญิงที่อ่อนแอนั้นจึงปรากฏว่ามีลักษณะนิสัยที่ขัดกับบุคลิกเสมอ ผู้หญิงเหล่านี้กล้าท้าทายค่านิยมของสังคมโดยจารไม่มีผู้ครอง เช่น ผกาในเรื่อง คูครอง กล้าตัดสินใจไปใช้ชีวิตในชนบท เช่นชนิษฐาในเรื่อง เทพราช หรือกล้าแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับระบบการสอนแบบเก่าที่ล้าหลัง เช่น มาลินีในเรื่อง ทางสายเปลี่ยว ในด้านความสามารถของผู้หญิง ก. สุรางคนางค์ เสนอบทบาทของผู้หญิงที่มีความสามารถเท่าเทียมผู้ชาย โดยการสร้างภาพของ ปิ่นไพร (ปิ่นไพร) หญิงสาวผู้สามารถดำเนินกิจการป่าไม้ได้ หรือ นริศรา (รักประกาศิต)

ที่สามารถทำงานหนักในไร่ได้равกับผู้ชายออกสามศอก เป็นต้น

นอกจากอุปนิสัยที่เข้มแข็ง เก่งกล้าสามารถ และมีความเป็นตัวของตัวเองแล้ว ตัวละครหญิงของ ก. สूरางคนางค์บางตัวยังมีความสำนึกในเรื่องความเสมอภาคทางชนชั้น และทางเพศ แม้จะเป็นแนวคิดที่แฝงอยู่มองไม่เห็นเด่นชัด ตัวละครที่นับได้ว่าเป็นตัวแทนความคิดดังกล่าวเช่น พจมาน (บ้านทรายทอง) ที่กล่าวกล่าวประจานพวกที่เรียกตัวเองว่า ผู้ค้ำหน้าศาสนาชนด้วยควมสำนึกที่ว่าคนเราเกิดมาเท่าเทียมกัน แต่ฐานะและชาติตระกูลเป็นเรื่องแบ่งแยกคนให้แตกต่างกัน อินทรา (เขมรินทร์-อินทรา) มีความคิดว่า ผู้หญิงมีสิทธิในการศึกษาเท่าเทียมผู้ชาย จึงควรจะได้ใช้ความรู้ความสามารถให้เกิดประโยชน์ช่วยการทำงานเช่นเดียวกับผู้ชาย หรือตัวละครอย่างปิ่นไพรและนริศราที่ได้กล่าวถึงแล้วว่าสามารถทำงานหนักอย่างผู้ชายได้ ก็เป็นเครื่องยืนยันว่าผู้หญิงและผู้ชายมีความเสมอภาคกัน

อย่างไรก็ตาม แม้ ก. สूरางคนางค์ จะพยายามเสนอผู้หญิงในลักษณะของคนที่ เก่งกล้าอย่างผู้ชาย และสามารถพึ่งตัวเองได้โดยการลดล้างค่านิยมของสังคมบางอย่าง ที่ล้อมกรอบผู้หญิงให้มีสถานภาพและบทบาทที่ต่ำกว่าผู้ชาย แต่ ก. สूरางคนางค์ ก็ยังคงยึดค่านิยมเก่าบางอย่างไว้ เช่น การรักนวลสงวนตัว การเก็บซ่อนความรู้สึก การเคารพสามี และการยึดสามีเป็นผู้คุ้มครองของตน เช่นการเปรียบเทียบว่าหญิงหม้ายไร้สามี เปรียบเสมือนบ้านไม่มีรั้ว¹ เป็นต้น ในทัศนะของ ก. สूरางคนางค์ ผู้หญิงแม้จะเก่งกล้าสามารถเพียงใดก็ต้องเคารพสามี ไม่ถ้าว้าวต่อเขา แต่ควรผูกใจเขาไว้ด้วยความอ่อนหวานของสตรีเพศ สิทธิความเสมอภาคของผู้หญิงจึงยังมีข้อจำกัดอยู่มาก

กล่าวได้ว่าบุคลิกภาพของผู้หญิงในทัศนะของ ก. สूरางคนางค์ แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือรูปสมบัติและคุณสมบัติ ในค่านิยมรูปสมบัติผู้หญิงไม่จำเป็นจะต้องสวย เพราะความสวยให้โทษมากกว่าให้คุณ ก. สूरางคนางค์ จึงเน้นค่านิยมคุณสมบัติของผู้หญิงมากกว่า ซึ่งประกอบด้วยความเข้มแข็ง ความเป็นตัวของตัวเอง และความสามารถ นอกจากนี้ ผู้เขียนเสนอว่าผู้หญิงควรมีความเสมอภาคกับผู้ชายแต่อยู่ภายในขอบเขตที่จำกัดเท่านั้น

¹ ก. สूरางคนางค์ (นามแฝง), ถ่านไฟเก่า ... 1 : 129.

การเสนอแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงของ ก.สุรางคนางค์ แบ่งได้เป็น 2 ประเด็น ตามลักษณะของงานนำเสนอ ประเด็นแรก ก.สุรางคนางค์ เสนอแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิง ในฐานะที่เป็นแนวคิดสำคัญของเรื่อง ซึ่งประกอบด้วยการวิพากษ์วิจารณ์ความอยุติธรรม ของสังคมที่มีต่อผู้หญิง โดยเน้นที่ผู้หญิงบางกลุ่มซึ่งได้ชื่อว่าประหลาดใจ และการแสดงความสำคัญของพรหมจารีว่าเป็นสิ่งที่ผู้หญิงพึงสงวน ประเด็นที่สอง ก.สุรางคนางค์ เสนอแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในฐานะที่เป็นแนวคิดย่อยของเรื่อง โดยแสดงให้เห็นภาพผู้หญิงในทัศนะของผู้เขียนในคำคุณค่าของผู้หญิง และบุคลิกภาพของผู้หญิง ภาพรวมของผู้หญิงในทัศนะของ ก.สุรางคนางค์ ก็คือกุลสตรีที่มีรูปร่างแบบบางแต่มีจิตใจเข้ม-
แกร่ง

สรุปแนวคิดในนวนิยายของ ก.สุรางคนางค์ ทั้งหมดมี 5 แนวด้วยกันคือ แนวคิดเกี่ยวกับความรัก แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองและการแต่งงาน แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว แนวคิดเกี่ยวกับหลักการในการดำเนินชีวิต และแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิง

แนวคิดเกี่ยวกับความรัก ส่วนใหญ่เป็นการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรัก ระหว่างหนุ่มสาวโดยการแสดงความสำคัญของความรัก และการแสดงข้ออุปสรรคของความรัก ในส่วนที่เป็นความสำคัญของความรัก ก.สุรางคนางค์ ให้ความหมายของความรักว่าประกอบด้วยความซื่อสัตย์และความเสียสละ นอกจากนี้ความรักยังมีคุณสมบัติในทางอำนาจที่อาจเปลี่ยนแปลงทัศนคติและอุปนิสัยของคนได้ แต่บางครั้งความรักก็มีความสำคัญน้อยกว่าการทำงาน ในส่วนที่เป็นอุปสรรคของความรัก ก.สุรางคนางค์ เสนอปัญหาความแตกต่างทางฐานะและศักดิ์ตระกูล ทำให้หนุ่มสาวต้องพยายามฝ่าฟันอุปสรรคดังกล่าว บางคู่ก็ประสบผลสำเร็จแต่บางคู่ก็ล้มเหลว

แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองและการแต่งงาน สะท้อนให้เห็นการเลือกคู่ครองในลักษณะของการคัดค้านการคลุมถุงชน การเลือกคู่ครองตามความพอใจของตนเอง และการประนีประนอมให้ผู้ใหญ่มีส่วนช่วยคู่สมรสในการเลือกคู่ครองด้วย ในด้านการแต่งงาน ก.สุรางคนางค์ เสนอการแต่งงานที่ไม่ได้เกิดจากความรัก แต่เกิดจากความจำเป็นและเหตุผลในการตั้งต้นชีวิตใหม่ นอกจากนี้ยังได้เสนอว่าบุคคลที่สามที่เป็นถ่านไฟเก่าของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจนำความยุ่งยากมาสู่ชีวิตของคู่สมรส เปรียบเสมือนขวานมอกอกของคู่สมรส

แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว มีการนำเสนอทั้งในฐานะที่เป็นแนวคิดสำคัญของเรื่องและในฐานะที่เป็นแนวคิดย่อยของเรื่อง การเสนอปัญหาครอบครัวในฐานะที่เป็นแนวคิดสำคัญของเรื่องสะท้อนให้เห็นความสุขของครอบครัวที่เกิดจากความเข้าใจและการให้อภัยกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งสะท้อนให้เห็นว่าการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่มีความสำคัญในการวางรากฐานชีวิตของลูก เด็กจะมีวิถีชีวิตที่รุ่งโรจน์หรือตกต่ำอยู่ที่สภาพแวดล้อมและการอบรมจากครอบครัวเป็นสำคัญ ส่วนการเสนอปัญหาครอบครัวในฐานะที่เป็นแนวคิดย่อยของเรื่อง ส่วนใหญ่แสดงถึงปัญหาความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว เช่น ความขัดแย้งระหว่างสามีกับภรรยา ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่กับลูก ความขัดแย้งระหว่างแม่เลี้ยงกับลูกเลี้ยง ฯลฯ ผลของความขัดแย้งอาจรุนแรงถึงขั้นทำให้ชีวิตครอบครัวล้มเหลวหรือไม่มีความสุข แต่บางครั้งความขัดแย้งดังกล่าวอาจประนีประนอมกันได้ สำหรับคู่มือที่มีความสัมพันธ์กันทางสายโลหิต หรือฝ่ายที่ประพฤตินิดสำคัญตัวได้

แนวคิดเกี่ยวกับหลักการในการดำเนินชีวิต สะท้อนให้เห็นหลักการในการดำเนินชีวิตที่ยึดแนวทางพุทธศาสนาเป็นสำคัญ ได้แก่ หลักการ "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" ที่เสนอให้กระทำความดีเพื่อชนะความชั่ว และมุ่งมั่นทำความดีเพื่อหวังความสำเร็จในชีวิต หลักการ "ทางสายกลาง" ที่เสนอแนะวิธีการดำรงชีวิตด้วยความพอดี รู้จักประมาณตนและไม่ใฝ่สูงทะเยอทะยาน หลักการ "สันโดษนิยม" ที่สะท้อนการใช้ชีวิตที่สุขสงบและเรียบง่ายในชนบท และหลักการ "อุคมคติ" ที่สะท้อนวิธีการอุทิศตนเพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น

แนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงมีการนำเสนอทั้งในฐานะที่เป็นแนวคิดสำคัญของเรื่องและในฐานะที่เป็นแนวคิดย่อยของเรื่อง การเสนอแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในฐานะที่เป็นแนวคิดสำคัญของเรื่องสะท้อนการวิพากษ์วิจารณ์ความอยุติธรรมของสังคมที่มีต่อผู้หญิงว่าบางครั้งมาตรฐานทางศีลธรรมตามจารีตของสังคม อาจตัดสินการกระทำของผู้หญิงโดยปราศจากความยุติธรรม เพราะไม่ได้พิจารณาถึงสาเหตุของการประพฤตินั้น รวมทั้งสะท้อนความสำคัญของพระมหาจารีว่า ผู้หญิงควรรักษานวลสงวนตัว ส่วนการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในฐานะที่เป็นแนวคิดย่อยของเรื่องสะท้อนให้เห็นผู้หญิงในทัศนะของ ก. สุรางคนางค์ ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาคุณค่าของผู้หญิงและบุคลิกภาพของผู้หญิง ผู้หญิงในทัศนะของ ก. สุรางคนางค์ เป็นผู้หญิงที่สร้างคุณค่าให้กับตัวเองด้วยการศึกษาและการทำงาน และมีบุคลิกภาพแบบกุลสตรี ใฝ่ที่มีภริยามารยาทนุ่มนวล อ่อนโยน แต่จิตใจแข็งแกร่ง

จากการศึกษาแนวคิดในนวนิยายของ ก.สุรางคนางค์ เห็นได้ว่า ก.สุรางคนางค์ เสนอปัญหาภายในแวดวงของครอบครัวเท่านั้น ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะคนของ ก.สุรางคนางค์ ที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายแทบทุกเรื่อง แม้ ก.สุรางคนางค์ จะพยายามมองปัญหาที่กว้างไปกว่านั้น เช่น การเสนอเรื่องสิทธิสตรีหรือปัญหาสังคมบ้าง แต่ก็ยังเป็นจุดที่ไม่เด่นชัด การมองปัญหาสังคมว่ามีสาเหตุเริ่มต้นมาจากครอบครัวแสดงให้เห็นว่า ก.สุรางคนางค์ เน้นความสำคัญเรื่องครอบครัวมากที่สุด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย